

[חוק מימון מפלגות, תשל"ג-1973: סע' 28כו\(א\)\(3\)](#)

[חוק-יסוד: הכנסת: סע' 4](#)

[חוק הרשויות המקומיות \(בחירות\), תשכ"ה-1965](#)

[חוק סדר הדין הפלילי \[נוסח משולב\], תשמ"ב-1982: סע' 149, 150](#)

[חוק ניירות ערך, תשכ"ח-1968](#)

פסק דין

השופטת י' שיצר:

הרקע

1. לפנינו ערעור על גזר-דינו של בית משפט השלום בתל-אביב יפו (כב' הנשיאה ע' בקנשטיין), [בת"פ 4837/05](#), מיום 14.2.06.

המערער הורשע על-פי הודאתו בעבירה של קבלת תרומה אסורה על-פי [סעיף 28כו\(א\)\(1\) + 28ד לחוק המפלגות](#), התשנ"ב-1992 (להלן: [חוק המפלגות](#)), עבירה של קבלת סכומים מעל המותר על-פי [סעיפים 28כו\(א\)\(1\) + 28ח + 28ט לחוק המפלגות](#), ועבירה של הוצאת סכומים מעל המותר על-פי [סעיפים 28כו\(א\)\(2\) + 28ח + 28ט לחוק המפלגות](#). וכן בעבירות של רישום כוזב במסמכי תאגיד על-פי [סעיף 423 לחוק העונשין](#), התשל"ז-1977 (להלן: [חוק העונשין](#)), שבועת שקר על-פי [סעיף 239 לחוק העונשין](#) ועבירה של מנהל בתאגיד על-פי [סעיף 242\(2\) לחוק העונשין](#).

בית משפט קמא גזר על המערער עונש של מאסר לתקופה של 9 חודשים לריצוי בפועל, מאסר על תנאי ל-9 חודשים וקנס בסך 300,000 ₪.

2. הרקע העובדתי לעבירות בהן הודה המערער הוא מערכת הבחירות הפנימיות בליכוד, בהן התמודד אבי המערער, אריאל שרון, לתפקיד יו"ר הליכוד (להלן: [הפריימריס](#)) שהתקיימו ביום 2.9.99, שאותן ריכז וניהל המערער מטעם אביו.

להארת התמונה יובאו החלקים המרכזיים מהחלק המקדמי של כתב האישום:

"בין יולי 1999 לפברואר 2000 קיבל נאשם 1 כספים מתאגידים בארץ ובחו"ל, בסכומים העולים על שישה מיליון ₪, עבור מערכת הבחירות של קמפיין שרון בפריימריס 99 (להלן: "הקמפיין של שרון" או "הקמפיין"). סכומים אלה עולים באופן משמעותי על המותר [בחוק המפלגות](#), התשנ"ב-1992 (להלן: "חוק המפלגות"). נאשם 1 לא דיווח למוסד לביקורת של מפלגת הליכוד (להלן: "המוסד לביקורת"), כנדרש על-פי דין, על קבלת הכספים הנ"ל, ותחת זאת עשה בהם, בסיועו של נאשם 2, שימוש למימון פעילותם של ספקים ונותני שירותים.

לצורך הפעילות שתואר להלן של נאשמים 1 ו-2, הוקמה חברת אנקס, אליה הוזרמו מרבית הכספים הנ"ל ובאמצעותה שולמו רוב רובם של התשלומים לספקים ונותני השירותים לקמפיין של שרון, תחת לשלמם באמצעות חשבון הבנק המיוחד שנפתח לשם כך, כנדרש על-פי [חוק המפלגות](#). פעילותם של אחדים מהספקים ונותני השירותים מומנה אף בתשלומים ישירים מתאגיד בארץ ומתאגיד בחו"ל בניגוד לדין (להלן: "התרומות האסורות" או "הבלתי מדווחות") ובהתאם להנחיותיו של נאשם 1 ועל-פי הוראותיו.

תשלומים אלה, בסך כולל העולה על שישה מיליון ₪, והעולים באופן משמעותי על המותר [בחוק המפלגות](#), הוסתרו על ידי נאשם 1 מהמוסד לביקורת.

על מנת להסוות את מעשיהם ולהסתירם מהמוסד לביקורת, הנחה נאשם 1 אחדים מהספקים ומנותני השירותים לרשום בחשבוניות ובקבלות שהוצאו על ידם פרטים אשר לא שיקפו במלואם את מהות העבודה שבוצעה, ובאופן הנחזה להראות כאילו ניתנו שירותים אחרים עבור שני תאגידים בארץ ותאגיד בחו"ל, למרות שבפועל ניתנו השירותים עבור קמפיין שרון. מעשיו אלה של נאשם 1 נעשו בתיאום עם נאשם 2, על דעתו ובסיועו.

כתוצאה ממעשיהם אלה של נאשמים 1 ו-2, בין השאר, לא הועברו דיווחים אמיתיים, מלאים ומדויקים למוסד לביקורת, כנדרש על-פי [חוק המפלגות](#) והתקנות שהותקנו מכוחו, ונמנעה אפשרות פיקוח

**אמיתית על טוהר הבחירות והשוויון במערכת הבחירות הפנימיות
בליכוד ב- 1999.**

...

בפריימריס 99, התמודדו בסופו של יום שלושה מועמדים בבחירות לתפקיד יו"ר מפלגת הליכוד: אריאל שרון, אהוד אולמרט (להלן: "אולמרט") ומאיר שטרית (להלן כולם ביחד: "המועמדים")."
(ראו עמ' 2-3, פסקאות 6-3, 9 לכתב האישום).

בהתאם לאישום הראשון, ניהל המערער בנוסף למערכת החשבונות הגלויה של קמפיין שרון (החשבון הרשמי), גם מערכת חשבונות סמויה של תרומות והוצאות לצורך הפריימריס, החל מיולי 1999 עד לפברואר 2000. אפיק סמוי זה, הוקם ונוהל באמצעות חברת קש בשם "אננקס מחקרים בע"מ" (להלן: **אננקס**), שהוקמה לצורך זה. מנהלה הכללי של אננקס היה גבריאל מנור (להלן: **מנור**), חברו הטוב של המערער ונאשם 2 בכתב האישום, וכל בעלי מניותיה היו תושבי חוץ ואזרחי ארה"ב.

עיקר התרומות שהגיעו לאננקס היו משלושה תאגידי רשומים בחו"ל:

The College for National Studies Inc

(להלן: **The College**);

The American Israel Research Friendship Foundation Inc

(להלן: **The American**);

Center for National Studies and International Relationship

(להלן: **The Center**);

ומתאגיד הרשום בארץ בשם "המכון לביטחון ושלוש" (להלן: **המכון**).

משלושת התאגידי הרשומים בחו"ל נתקבל סכום כולל של 1,484,950 דולר, ומהתאגיד הרשום בארץ סכום של 47,876 ₪. כספים אלו הועברו כתרומות לקמפיין של שרון, או ישירות כתשלום לספקים ששירותיהם נשכרו עבור הקמפיין, בסיועו של מנור.

בדרך זו הועברו כספים לדוד ספקטור - בעל חברת "ספקיוריטי", ששירותיה נשכרו בשל חשד להאזנות סתר מטעם אולמרט; לדורון שמואלי - שותף בחברת "ניו-אינטרנשיונל קונספט", שניהלה את יום הבחירות; לעופר שליכטר - בעל חברת יעוד בע"מ, שסיפקה מאות עובדים שהועסקו במטה שרון; לאבי פרחי - בעל חברת "מומנטום הפקות בע"מ", שעוסקת בפרסום והפקות ופרסמה שלטי חוצות לקמפיין; למשה גולדברג - בעל חברת "121 תקשורת ישירה בע"מ", שערכה סקרי דעת קהל עבור קמפיין שרון ולקלמן גייר שערך סקרים שבועיים.

המערער לא דיווח על קבלת הכספים למטה הרשמי של קמפיין שרון ו/או למוסד לביקורת של מפלגת הליכוד, וביצע את מעשיו, לפי הנטען, מתוך כוונה להסתיר את פעולותיו בקשר למימון הקמפיין של אביו. כמו-כן, הספקים ונותני השירותים, אליהם הועברו הכספים מאננקס, או ישירות מהתאגידים, נתבקשו על-ידי המערער לפרט בחשבוניות שהוציאו שירותים שלא ניתנו בפועל, כדי שלא תשקפנה זיקה לקמפיין.

לפי האישום השני, המערער לא דיווח למטה הרשמי על כספים שנתקבלו כתרומות עבור קמפיין שרון והוצאו כהוצאות במסלול הסמוי, ביודעין ובכוונה לרמות, בסך כולל של כ- 4,770,830 ₪ ו- 300,000 דולר. מעשיו ומחדליו של המערער, לא הובאו לידיעתו של ד"ר צבי ליבר, שהופקד על ריכוז הנושא הכספי וניהול המערכת החשבונאית של המטה הרשמי של שרון לפריימריס 99 (להלן: **ליבר**), או לידיעת יועץ המס אורי צוקר, שהיה אחראי על הכנת הדוחות של המטה הרשמי של שרון שהוגשו למוסד לביקורת (להלן: **צוקר**). כתוצאה מכך, לא נרשמו בדוחות המוקדמים כל התרומות שהועברו, לא צוינו כל שמות התורמים ולא נכללו הכספים שהועברו לספקים ונותני השירות כאמור.

לפי הדו"ח המסכם שהוכן על-ידי צוקר ביום 3.11.99, סכום התרומות שקיבל קמפיין שרון עמד רק על סכום של על 139,776 ₪ וסך ההוצאות עמד על סכום של 972,396 ₪. על דו"ח זה חתם אריאל שרון ואישר אותו בתצהיר, אשר הועבר למטה הרשמי ובאמצעותו למוסד לביקורת של הליכוד. על רקע זה הביא המערער במעשיו, ביודעין ובכוונה לרמות, להכנת דוחות כוזבים ולהחתמת אביו על תצהיר לווה כוזב, שכן בפועל סך התרומות היה למעלה מ- 5 מיליון ₪ במסלול הסמוי.

על-פי האישום השלישי, הכולל גם את המעשים המתוארים באישומים הראשון והשני, לאחר שפורסם בכלי התקשורת כי מבקר המדינה פתח בחקירה בקשר למימון מערכת הבחירות והפעולות שנעשו בהקשר אליה בין השנים 1999 ל- 2001,

פנה מנור לעו"ד וייסגלס לשם הכנת דוחות כספיים לאננקס לשנים 99 ואילך, וזה הפנה אותו ליצחק אביר, מנהל החשבונות של המכון לביטחון ושלום. מנור העביר לאביר את מסמכי אננקס בידיעה כי ממסמכים אלה עולה שהכספים שולמו בהתאם למטרות החברה, וזה העבירם לרוה"ח דגן, שהכין לפיהם את הדוחות הכספיים. כך שעולה מהם כי התשלומים ששילמה אננקס היו עבור פעילויותיה בהתאם למטרותיה בעוד שבפועל התשלומים שולמו עבור קמפיין שרון. במעשים אלה הואשם המערער כי פגע בניהול התקין של עסקי אננקס במטרה להסוות את המסלול הסמוי, וכן גרם לרו"ח דגן להכין דוחות כספיים שאינם משקפים את השימוש האמיתי בכספי החברה ושלא כמוצהר במטרותיה.

גזר הדין

3. בגזר דין מפורט ומנומק, מנה ושקל בית משפט קמא את כל הנסיבות לחומרה ולקולא שהועלו בפניו. הוא הגיע למסקנה כי בשל האינטרס הציבורי, חומרת העבירות בהן הורשע המערער, ריבויין, משך תקופת ביצוען, השלכותיהן הקשות והפגיעה בציבור ובמרקם הדמוקרטי, נוטה הכף לענישה מחמירה ומוחשית.

בית משפט קמא מצא חומרה יתרה בדרך בה נקט המערער, בכך שהסתיר את המטרה האמיתית מאחורי פעולותיו, אפילו מהאנשים עימם עבד, כאשר הוא שיזם, הקים וניהל שני מסלולים מקבילים ונפרדים של מערכת חשבונות. האחת, באפיק גלוי של החשבון הרשמי, והשנייה באפיק סמוי, תוך הפעלת חברת קש ותאגידים בארץ ובחו"ל. בדרך זו "הנאשם 1 הוציא כספים פי שבעה מהמותר על פי החוק, קיבל כספים פי 42 ממה שהצהיר אביו בתצהיר החתום על ידו" (עמ' 23 לגזר-הדין).

4. בית משפט קמא התייחס בגזר-דינו לחוות הדעת של מומחה ההגנה ד"ר הופנונג (להלן: ד"ר הופנונג), וקבע כי גם אם הסכומים הנקובים בחוק אינם ריאליים, כפי שסבור ד"ר הופנונג, הרי שעל-פי עקרון השוויון היה מקום לעשות דבר, אך לא לעשות דבר עבירה. כן הודגש כי כל עוד החוק קיים יש לקיימו, ואין לומר כי החוק הוא בבחינת תקנה שאין הציבור יכול לעמוד בה, ובעזות מצח לרומסו לשם השגת מטרות אישיות. על רקע זה גם תהה בית המשפט מדוע בשלב בו נבחר המערער לשמש כחבר כנסת, לא פעל לשם חקיקה מתקנת. בנוסף מציין בית משפט קמא, כי ביצוע עבירות שטבוע בהן יסוד של שחיתות במובן הרחב, הוא בבחינת סכנה לחברה ולסדרי הממשל.

אשר להוראת השעה משנת 2005 ([חוק המפלגות](#)) (בחירות מקדימות לכנסת ה-17 (הוראת שעה) (התשס"ו-2005) (להלן: **הוראת השעה**), שהגדילה את סכומי ההוצאות והסכומים שניתן לקבל לכדי 2 מיליון ₪, בה מצאה ההגנה חיזוק לטענותיה - נקבע כי אין בניסיון להתלות בהוראת השעה כדי ליתן הכשר בדיעבד למעשי העבירה שביצע המערער, ובמיוחד כאשר הסכומים שנתקבלו והוצאו על-ידו הגיעו לסכומים מעל ל-6 מיליון ₪.

בית המשפט התייחס גם לטענה כי עוד רבים שעשו מעשים דומים לאלו שביצע המערער, ואמר כי לא הובאו בפניו ראיות לעניין מבצעי העבירות האחרים, ועל-כן הדברים נותרו בגדר עדות שמיעה. אך גם אם עבירות אלה אכן הפכו לנוהג נפוץ ומקובל, מציין בית המשפט, אין בכך כדי להפוך את הנוהג לדרך הראויה אותה ניתן להכשיר.

עוד נאמר, כי תדירות עבירות מסוג זה מכרסמת באמון שרוכש האזרח לדרך בה נבחרו נבחרי וולטוהר תפקודם לאחר בחירתם, ובכך יש כדי להעכיר את האווירה הציבורית. משכך, קבע בית המשפט, דווקא נפיצות העבירות היא בעוכריו של המערער, ויש לנפצה בדרך של ענישה הולמת, מוחשית ומרתיעה:

"לאחרונה שומעים אנו שוב ושוב את אמירה "הביצה הפוליטית". ביצה זו יש ליבשה. חלקם של בתי המשפט בייבוש ביצה זו היא בענישה הלימה לעוברי העבירות בעיצומו של ההליך הפוליטי הגורמים לזיהומו" (עמ' 21 לגזר הדין).

גם החשיפה התקשורתית לה זכתה הפרשה נלקחה בחשבון מניין השיקולים, אלא שזו לא שימשה כנימוק לקולא. וכך נקבע, כי כאשר מדובר באיש ציבור, חבר כנסת ובנו של ראש הממשלה, החשוף ונתון לביקורת ציבורית, מוטלת עליו אחריות מוסרית יתרה והקפדה על קיום החוק.

אשר לטענה כי המערער הוא הראשון המובא לדין בגין העבירות לפי [חוק המפלגות](#), אמר בית משפט קמא כי בהפעלתה הראשונית של נורמה בחוק, מצווה בית המשפט לנקוט בסנקציה הולמת, על מנת שתהא תמרור אזהרה לעבריינים בפוטנציה, וכן להתוות את הדרך למערער.

גם חלוף הזמן שעבר מאז ביצוע העבירות בשלהי 1999 ועד להגשת כתב האישום בספטמבר 2005, נשקל על-ידי בית המשפט שציין כי המערער שמר בתחילת

החקירה על זכות השתיקה ומסר גירסה במשטרה רק ביום 24.10.04, כך שהשתלשלות האירועים אינה מעידה על שיהוי בלתי סביר.

5. עם זאת, בית המשפט זקף לזכותו של המערער את הודאתו בבית המשפט והסרת חסינותו כחבר כנסת משהוגש כתב האישום, וכן את העובדה כי למערער לא היו הרשעות קודמות. בית המשפט ייחס משקל גם לראיות שהובאו אודות אישיותו החיובית של המערער ועשייתו הציבורית. עוד צוינו נאמנותו הטוטלית למשפחה, העזרה לזולת, תרבות הנתינה, היותו אוהב הארץ, עשייתו בתחום איכות הסביבה והגנת הטבע, נכונותו ועשייתו למען החלש - לילדים אוטיסטים ולמי שלקו במחלת הסרטן כלוחמי השייטת בקישון, ועשייתו לקידום חקיקה סביבתית כחבר כנסת בנושא החופים והצייד. כמו-כן הובאו בחשבון נסיבותיו האישיות של המערער ובכללן מצבו הבריאותי הקשה של אביו.

יחד עם זאת נקבע, כי אין בשיקולים ובנסיבות אלה כדי לאיין את חומרת מעשיו של המערער, שכן זהו המקרה בו שיקולי ההרתעה והגמול הם המכריעים ומהם נגזר סוג העונש ומהותו:

"וכך נמצא אותו אדם שתואר ככל כך אינטליגנטי, אוהב הארץ, הטבע, האדם והאמת מבצע סדרת עבירות כה חמורות על חוק הבחירות בדרכי מרמה בכזב, כשהאינטליגנציה שנחון בה מסייעת בתכנון המדוקדק של מעשי העבירה בתחכום המאפיין את ביצוען בשיטה, בריבוי העבירות החוזרות ונשנות משך חודשים ארוכים"
(עמ' 28 לגזר הדין).

בית המשפט חזר והדגיש כי המערער הפר שורה ארוכה של איסורים במודע ובמתכוון, הסווה את מעשיו בצורה מתוחכמת ועקבית והציג מצגי שווא למטה הרשמי, למוסד לביקורת של המפלגה ולציבור, וכתוצאה ממעשיו הונפקו חשבוניות שאינן משקפות אמת וספרי החשבונות לא כללו מידע מלא ואמיתי.

לאור האמור לעיל, הושת על המערער כאמור מאסר לתקופה של 18 חודשים מתוכם 9 חודשים לריצוי בפועל והיתרה על תנאי, וכן קנס בסך 300,000 ₪.

הערעור

6. בהודעת ערעור מפורטת, עמוסה וגדושה באסמכתאות והפניות, הביאו באי כוח המערער כל טענה אפשרית, כשאינם פוסחים הן על טענות ממחוזות "המציאות הנוהגת", לדבריהם, והן על טענות מעולם המשפט, ואתיחס אליהן להלן.

דיון

העבירות לפי חוק המפלגות

7. מרכז הכובד של הערעור מושתת על תזה של באי כוח המערער, לפיה חוק המפלגות הינו גזרה שהציבור אינו יכול לעמוד בה, ולאישוש תזה זו הוצגו לנו אף מחקרים ודוגמאות. לשיטתם, חוק המפלגות הוא חוק חדש (משנת 1992) שלא נבחן בעבר, המטיל מגבלות קשות ובלתי ריאליות על סכומי ההוצאות המותרים לצורך הפריימריס. ואכן גם האחרים, כך לטענתם, לא קיימו את החוק והוא לא נאכף בעבר.

לשיטתם, טענה זו היה בה כדי לבסס אף טענת הגנה מן הצדק, אך המערער בחר להודות ועל-כן יש להתחשב בכך כטענה להקלה בעונש. עוד מדגישים באי כוח המערער, כי המערער הודה בעובדות כתב האישום למרות שעמדה בפניו האפשרות לנהל דיון נרחב בשאלת אשמתו, שמחייבת מאות עדים, אולם הוא בחר שלא לעשות כן וריכז את כל טיעונו לשלב המתייחס לעונש. בנסיבות אלה, יש מקום להיזקק להגנה מן הצדק לצורך הטיעונים לעונש והקלה בו, והם מפנים לפסיקה בעניין. בהקשר זה מוסיפים באי כוח המערער, כי הטענה בדבר "נפוצות העבירות" על חוק המפלגות איננה יכולה להיות בעוכריו של המערער, כקביעת בית משפט קמא, כאשר היא מקימה לו הגנה מן הצדק.

לביסוס טענות אלה הם מפנים לחוות-הדעת של ד"ר הופנונג, מומחה בתחום מימון בחירות (ג/1/ע), שגם העיד בבית משפט קמא על הסכומים הנכונים לגישתו הנדרשים למימון בחירות מקדימות, וכן למאמרו של העד בנושא. לגישת ד"ר הופנונג, הבעייתיות הכרוכה בהסדר מימון הפריימריס נובעת מהסתירה לעקרון הקונסטיטוציוני, לפיו מקום בו המדינה אינה מעניקה מימון ציבורי היא אינה מטילה מגבלות על המימון, כדי לאפשר התמודדות דמוקרטית אפקטיבית. באי כוח המערער מדגישים כי מטעם התביעה לא הוצגה כל תזה נגדית להפרכת דעתו של המומחה.

חיזוק לטענתם זו הם מוצאים גם ברקע הציבורי-חוקתי של חוק המפלגות, הנלמד מהפרוטוקולים של דיוני ועדת הכנסת ומליאת הכנסת, מהם עולה להבנתם כי

הליך החקיקה היה חפוז ללא דיון רציני ומעמיק. כתוצאה מכך לטענתם, לא נקבעה דרך לעדכון הסכומים שבחוק מלבד המדד. עוד הם טוענים, כי המערער לא יכול היה לפעול לשינוי החוק עם היבחרו לכנסת, כי במועד זה כבר היה חשוד בהפרת החוק, ומעורבות בניסיון לתקנו בדיעבד היה סופג ביקורת קשה.

8. לאחר שבחנתי ושקלתי את הטענה על ענפיה השונים, הגעתי למסקנה כי אין לקבלה. משמעותה היא מתן לגיטימציה לעשיית דין עצמי, ובבחירת "הישר בעיניו יעשה". ככלל איש אינו מוסמך להעמיד עצמו מעל החוק, גם אם לדעתו, לא ניתן לעמוד בדרישות החוק. לכך יש להוסיף כי אין מדובר בשאלה של צדק טבעי, או בסוגיה בעלת אופי מוסרי, כך שכלל לא עולה סוגיה של גבולות הציות לחוק מבחינה מצפונית. עסקינן במגבלות טכניות כספיות שהתווה המחוקק למערכת הבחירות, שצביון כלכלי מובהק. מעשיו של המערער נעשו במסגרת עסקנות מפלגתית ולצורך בחירות מוקדמות לראשות המפלגה, ועל רקע זה יש להתייחס אליהן.

מדובר בפעילות מתוכננת באמצעות הקמת חברות נוספות, דבר המצריך פעולות פורמאליות של רישום והיזקקות לשירותים משפטיים. אין זו התנהלות של הרף-עין וחוסר תשומת לב, או רשלנות, אלא התנהגות המצריכה תכנון וחשיבה.

החומרה המיוחדת במקרה שלפנינו, טמונה בכך שמדובר באיש ציבור היודע, או אמור לדעת, את הדרך כיצד מתקנים חקיקה. התנהגותו של המערער פגעה בשלטון החוק ובריבונותה של הכנסת, שהיא המוסד המוסמך לתקן חוקים במידת הצורך. מפליא שאיש ציבור אשר בעצמו שימש אחר-כך כחבר כנסת, אינו ער למשמעות הטענה מטעמו.

9. אף אם קיים ממש בטענה כי יש בעייתיות ביישום החוק, הרי שישנן דרכים חלופיות להתמודד עם בעייתיות זו, שלא על-ידי הפרת החוק. ודאי כי הדרך הראשונה והמיידית אינה בעקיפה פרועה של החוק על-ידי הקמת חברות קש, הסוואה והסתרה של הפעילות האמיתית. במועד ביצוע העבירות, המערער עדיין לא היה חבר כנסת, אלא פעיל המפלגה ועל-כן היה רשאי, מבעוד מועד (עוד בטרם התמודד על התפקיד כחבר כנסת), להפעיל השפעה פוליטית בקרב הח"כים ופעילי מפלגתו, כדי שיעשו שימוש בכוחם הפוליטי, על מנת להביא לשינוי החוק.

ויודגש, כפי שחברי הכנסת פעלו לחקיקת הוראת השעה בשנת 2005 ניתן היה לנקוט יוזמה דומה גם קודם לכן, טרם הגשת כתב האישום וטרם ביצוע העבירות. המצב לפני התיקון היה נוח למי שהיו לו קשרים ואמצעים לגייס תרומות ולעקוף את החוק, ושיפר מצבו לעומת מתמודדים אחרים, שפעלו במסגרת החוק. בכך יש הסבר להעדר המוטיבציה לפעול לתיקון החוק כשהתעורר הקושי. מכל מקום, המערער היה מודע לבעיה, שהרי נקט בפעולות מתוכננות כדי למצוא מענה על-ידי כלים ואמצעים בלתי לגיטימיים.

ההתמודדות הראויה עם הבעייתיות לכאורה בחוק, היתה צריכה להיות גלויה ובעלת אופי ציבורי, כדי להביא לתיקון החוק, כמו כל יוזמה חקיקתית אחרת.

10. באותם מקרים בודדים, בהם נתפסת הפעלת סעיף בחוק כדרסטית מדי, הרי שהסמכות להפעיל את שיקול הדעת שלא לנקוט בהליכים פליליים על-פי אותה הוראת חוק נתונה ליועץ המשפטי לממשלה (ראו ד"ר זאב סגל, **דמוקרטיה ישראלית - עיקרים חוקתיים במשטר מדינת ישראל** (תשמ"ח - 1988), עמ' 177). פרופ' אמנון רובינשטיין וד"ר ברק מדינה, מתייחסים לסמכות זו של היועץ המשפטי לממשלה בספרם **עקרונות יסוד - המשפט החוקתי של מדינת ישראל** (מהדורה שישית, 2005), עמ' 1001, 1008:

"ליועץ המשפטי לממשלה נועד תפקיד מכריע בהגנה על שלטון החוק. עם נקודות הציון הבולטות בהקשר זה ניתן למנות את הנהגת הפרסום של הנחיות היועץ המשפטי לממשלה על-ידי היועץ מ' שמגר.

...

היועץ המשפטי אינו נמנע מלהתוות אמות מידה ראויות לפעולה, ובכלל זה בתחום האתיקה, אגב הכרעותיו – המתפרסמות ברבים – בדבר העמדה לדין או הימנעות מכך. לאמירות מסוג זה של היועץ ... אין תוקף משפטי מחייב, אך הן מהוות נדבך חשוב במילוי תפקידו של היועץ כמי שאמון על קידום שלטון החוק וערכי היסוד של החברה."

וראו גם אריאל בנדור וזאב סגל, "היועץ המשפטי לממשלה – המשפט והממשל", **הפרקליט מד** (תשנ"ח-תשנ"ט) 423, עמ' 440:

"על רקע היותו של היועץ המשפטי נאמן הציבור כולו, מתבקשת גם התייחסותו לשאלות אתיות וערכיות."

כדוגמה ניתן להצביע על ההנחיה שנתן חיים כהן, בשמשו כיועץ המשפטי לממשלה, לתביעה, שלא להגיש תביעות נגד הומוסקסואליים לפי [סעיף 152\(2\)](#) לפקודת החוק הפלילי, 1936 (אשר הפך לאחר מכן [לסעיף 351\(3\)](#) [לחוק העונשין](#)).

מכאן עולה כי בפני המערער עמדה גם הדרך של פניה ליועץ המשפטי לממשלה, כדי לעורר את הבעייתיות, לכאורה, בחוק על מנת שזה ישקול דרכים ואמצעים להביא לפתרון ראוי.

ואציין כי באי כוח המערער עצמם מפנים, לשם השוואה, לחוק "הסוב יודיצה", בו צומצמו ההגדרות על-ידי היועץ המשפטי לממשלה (ראו עמ' 2 לפרוטוקול הדיון לפנינו), מאחר ולטענתם היה מדובר בתקנה שהציבור אינו יכול לעמוד בה. לטעמי, עצם ההפניה להנחיית היועמ"ש סותמת את הגולל על הטענה של המערער, שכן הפועל היוצא הוא כי הסמכות היא של היועץ המשפטי לממשלה.

מכל מקום, [חוק הכנסת](#) הוא המבטא את רצון הריבון שמכתיב את הכללים, לכן חוק יש קודם כל ליישם ולקיים. כאשר שיקול הדעת האם להתעלם מהפעלת החוק, הוא של התביעה הכללית ושל הגורמים המוסמכים והאמונים על שמירת החוק, ולא של עסקן, או אזרח זה או אחר. הדעת אינה סובלת שכל פעיל מפלגה יהפוך לפרשן ורפורמטור על דעת עצמו, בחדרי חדרים, מאחורי מסך החשאיות ותוך ביצוע עבירות פליליות.

ההיסטוריה החקיקתית

11. משנה תוקף לאמור ניתן למצוא בתכליות המונחות ביסוד [חוק המפלגות](#) וההיסטוריה החקיקתית שלו. חוק זה נועד להבטיח שורה של אינטרסים ובהם טוהר הבחירות, שוויון בין מועמדים, תקינות הבחירות והגינותן. מדברי הכנסת בדיונים שקדמו לחקיקת החוק, אנו למדים על המצב ששרר באותה העת ועל כוונת המחוקקים למצוא פתרון חקיקתי שיבטיח שלטון דמוקרטי תקין. עוד בשנת 1990, כששתי הצעות [לחוק המפלגות](#) הועלו בכנסת על-ידי חברי הכנסת משה שחל (ממפלגת המערך) וראובן ריבלין (ממפלגת הליכוד), שבאו משני קצוות הקשת הפוליטית, נימק ח"כ שחל את הצורך בחוק, בדברים הבאים:

"יש צורך דחוף בקבלת [חוק המפלגות](#), שימנע את הסירחון הפוליטי הנוסף היום מהמערכת הפוליטית בישראל. ניתן לעשות זאת, לא על-ידי בושם סינתטי מהול בקטורת דמגוגית מסוכנת, הבאה להציע פתרונות

מהירים אבל מסוכנים, אלא על-ידי יוזמה ופעולה של ממש, ששתי המפלגות הגדולות תיטולנה בה חלק ... אני פונה אל שתי המפלגות, שתוך גילוי אומץ-לב ויושר ציבורי יחזירו את הכבוד הכמעט-אבוד של הדמוקרטיה ושל הפוליטיקה בישראל" (דיון מוקדם בהצעות חוק מס' תשכ"ח ותשכ"ט, הועברו לוועדה ביום כ"ה בכסלו התשנ"א, 12 בדצמבר 1990, עמ' 1137).

כשהציג את הצעת החוק בקריאה הראשונה, ציין ח"כ שחל כי בימי המדינה שבדרך ובתחילת דרכה כמדינה ריבונית, עדיין היו קיימות תופעות ונורמות שאינן בגדר דמוקרטיה תקינה. משחלפו שנות דור הגיע הזמן לביסוס יציבות, דמוקרטיה גלויה ופעולה על-פי חוקי המדינה ומוסדותיה הריבוניים, על מנת לבער ולמנוע את השחיתות שפשטה במערכת הפוליטית:

"[ש]מערכת דמוקרטית איננה יכולה לעמוד על רגליים לא דמוקרטיות. ושום מערכת, כמו הכנסת או גופים אחרים במדינה, אם אינם נשענים על מפלגות שמקיימות הליך דמוקרטי תקין – הדמוקרטיה בהם איננה קיימת הלכה למעשה ... מדוע נזעקנו אני וחברי להביא היום חוק, שלדעתי הוא אחד החוקים היסודיים הדרושים לעת הזאת? הרי בעבר, אותם גורמים שפעלו מבחינה פוליטית, היתה להם לכידות בזה שסייעו למדינה שבדרך ולמדינה בראשית דרכה להתקיים. אותה לכידות אינה קיימת עוד. והרי גם זה חלק מתהליך ההתבגרות שלנו במדינה, ומן השינויים החברתיים והכלכליים שאנו עוברים" (דברי הכנסת, קריאה ראשונה, ט"ז בשבט התשנ"ב, 21 בינואר 1992, חוברת ט"ז, ישיבה שע"ד, עמ' 2465).

ובהמשך:

"יש רואה בחוק זה, אדוני היושב-ראש, נדבך חשוב לדמוקרטיה הישראלית וניסיון להביא אל הציבור מפלגה שתקיים הליך תקין בתוכה כדי לחזק את השלטון הדמוקרטי בישראל ולקרב גם את המפלגות לציבור" (שם, עמ' 2467).

מרכזיותן של התכליות הדמוקרטיות וטוהר המידות בחקיקת [חוק המפלגות](#), באה לידי ביטוי גם בדברי ההסבר של הצעת חוק המפלגות:

"החוק המוצע בא להסדיר, להגן ולפקח על המסגרות המדיניות המעוצבות באמצעות המפלגות, לשם קיומו של משטר דמוקרטי תקין ... החוק המוצע בא להבטיח את חופש ההתאגדות של מפלגות, את הגדרת המוסדות וקיום תקנון המבטיח את סדרי הבחירה של נציגי המפלגות לכנסת ואת פעולתן התקינה של מוסדות המפלגה. החוק המוצע יאפשר פיקוח של מבקר המדינה על המפלגות לשם הבטחת טוהר המידות בניהול ענייניהן הכספיים, ואף התערבות בית המשפט. החוק המוצע יאסור על פעילות כלכלית של מפלגות אולם יבטיח מימון ממלכתי למפלגה רשומה" (הצעת חוק מס' 2097, א' בשבט התשנ"ב, 6 בינואר 1992, עמ' 106).

12. כפי שכבר נאמר, המערער הסתיר מהמטה הרשמי, מהמוסד לביקורת של המפלגה ומהציבור כולו את מערכת החשבונות הנפרדת שניהל באפיק הסמוי, תוך הפעלת חברת קש ותאגידים בארץ ובחו"ל. אף באי כוח המערער ציינו בדיון לפנינו: "נכון שהיו שני חשבונות. נכון שלדוח הרשמי הוצג רק חלק אחד" (עמ' 5, שורה 8 לפרוטוקול לפנינו). במעשים אלו חטא המערער לא רק נגד החוק, אלא נגד הרשות המחוקקת (הכנסת) שחוקקה את החוק, שהוא עצמו שאף להימנות על חבריה ואף זכה להגיע לתפקיד הנכבד, בכך שהלך בדרך של התעלמות מוחלטת וביטול למעשה של הוראות החוק וכוונת המחוקקים.

המערער סיכן את ההליך הדמוקרטי ממנו שואבת מערכת הבחירות הפנים מפלגתיות את כוחה ואת עצם קיומה, ותמימת דעים אני עם קביעת בית משפט קמא כי "בחירות מקדימות הנגועות בשחיתות תוצאותיהן משתרעות לאחר מכן על פני 4 שנים הבאות בקרב העמדות השלטוניות. אלה שעשו את מעשי השחיתות הופכים להיות חשופים, פגיעים ועלולים להימצא במצב שתישלל מהם היכולת להפעיל שיקול דעת בעוד אלה שנתנו להם את הכסף עלולים אף לסחוט אותם" (עמ' 19 לגזר-הדין).

13. לא מעט נכתב על הקשר המסוכן בין הון לשלטון בהקשר של עובדי ציבור. ראו דברי הנשיא א' ברק בדנ"פ 1397/03 מדינת ישראל נ' שמעון שבס, פ"ד נט(4), 385, עמ' 420: "כאשר ניגוד העניינים כולל בחובו היבט כספי, עובד הציבור מקרין את הקשר בין הון לשלטון. כל אלה מבססים פגיעה מהותית באמון הציבור בעובדי הציבור, פגיעה מהותית בטוהר המידות ופגיעה מהותית בתקינות המינהל".

הדברים נכונים, ואף מקל וחומר, גם לעניין נבחרי ציבור והקשר בין תורמים לנתרמים.

זהו פן נוסף לדרישת הדיווח המבטא את הצורך בשקיפות ופומביות של שמות התורמים וסכומי התרומות בעת ניהול מערכת הבחירות, ולפיקוח ולביקורת הציבורית חשיבות מהותית למניעת תופעות של קשרי הון ושלטון. יש בהתנהגות המערער פתח לתרומות והזרמות כספים מבעלי הון, שיבקשו לקנות לעצמם מהלכים אצל המועמד, במקרה שיבחר לתפקיד בכיר או בעל השפעה, כך שיתמוד באינטרסים שלהם בעתיד. כלשונו של בית משפט קמא: "[נ]מקום שהשולח לחמו בדרך של תרומה למועמד ברבות הימים חשש אמיתי כי ימצאנו מידינו של אותו מועמד" (עמ' 24 לגזר-הדין).

במשטר דמוקרטי מי שמבקש לייצג את הציבור אינו רשאי באותה נשימה לפעול בסתר באמצעות חברות קש, כדי להעלים מידע מאותו ציבור שבשמו הוא לכאורה מבקש לפעול. מי שבחר להפר את הכללים שנקבעו באורח דמוקרטי להסדרת הליך הבחירה של נבחרי הציבור, ומסכן את אושיותיה של השיטה, למעשה כורת את הענף עליו הוא יושב. תופעות מעין אלו מכרסמות באמון הציבור בדרך בה נבחרו נציגיו ובטוהר תפקודם לאחר הבחירה.

עיקרון השוויון

14. על כל האמור יש להוסיף, כי קבלת טיעוני המערער יש בה כדי לסכל עקרון יסוד נוסף המעוגן ב**חוק המפלגות**, בדמות שוויון ההזדמנויות, או שוויון הסיכויים בבחירות מוקדמות במסגרת המפלגה. גישת המערער יוצרת חוסר שוויון בפני החוק, כאשר אותם מועמדים אשר שומרים על הוראותיו ופועלים רק במסגרתו, הגם שהקשיים חלים גם עליהם, נמצאים בעמדה נחותה לעומת מפירי החוק. מסכימה אני עם בית משפט קמא כי השוויון הוא לא רק בהסדרים פוזיטיביים, אלא הוא חל גם על האיסורים והסייגים, במסגרת חובתם של המועמדים לפעול בתוך דלת אמותיהם של הכללים (ראו עמ' 23 לגזר-הדין).

עקרון השוויון הוא מערכי היסוד של שיטת המשפט ומליבת החיים הדמוקרטיים, וכלשונו של כב' השופט מ' לנדוי בבג"צ 98/69 אהרן ברגמן נ' שר-האוצר, פ"ד כג(1), 693, עמ' 699 (להלן: ברגמן): "הוא מנשמת אפו של המשטר החוקתי שלנו כולו". ראו גם דברי הנשיא א' ברק בבג"צ 10026/01 עדאלה נ' ראש ממשלת ישראל, תק-על 2003(2), 65, עמ' 68 (2003):

"המפורסמות הוא כי השוויון הוא מערכי היסוד של המדינה. הוא מונח ביסוד הקיום החברתי. הוא מעמודי התווך של המשטר הדמוקרטי ... ערך השוויון אינו בא על סיפוקו מקום בו מקפידים על קיומו בזירה הפוליטית וברשויות המדינה בלבד".

עקרון זה הוכר במשפטנו כאחת ממידות הצדק וההגינות על-פיהן מצווה לנהוג כל רשות ציבורית, כפי שנאמר בבג"צ 720/82 אליצור אגוד ספורטיבי דתני נ' עיריית נהריה, פ"ד לז(3), 17, עמ' 20: "השוויון הינו אמצעי להשגת צדק, דרך לביצוע תפקידיה של הרשות ביושר ובהגינות, על-מנת להגיע לתוצאה צודקת" (ראו גם בג"צ 453/94 שדולת הנשים בישראל נ' שר התחבורה, פ"ד מח(5), 501). ד"ר סוזי נבות התייחסה לעקרון השוויון כאמצעי להשגת תוצאה צודקת, בקשר לחוק מימון מפלגות, בחוות דעתה "הרוב הדרוש לקבלת הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון - עידוד ייצוג לשני המינים), התשס"ה-2005", בעמ' 3:

"מתן הזדמנות שווה עשוי להשיג תוצאה שוויונית רק אם האוכלוסיות המתמודדות הן בעלות עמדת מוצא שהיא פחות או יותר שווה: רק בתנאים של שוויון התחלתי קיימים בפועל סיכויים שווים להשיג שוויון בתוצאה".

15. חוקי הבחירות נועדו להבטיח הליך בחירות תקין והוגן, שאינו מאפשר מניפולציות היכולות לפגוע בזכות היסוד של הפרט להיבחר במסגרת ההליך הדמוקרטי (ראו בג"צ 6654/98 הלפרין נ' פקידת הבחירות לעיריית הרצליה, פ"ד נב(5) 348). רבות נכתב על טיבם המיוחד של דיני הבחירות והחשיבות הרבה המוקנית להגשמת השוויון בכל הנוגע בעמידה בדרישות החוק. בבג"צ 7111/95 מרכז השלטון המקומי נ' הכנסת, פ"ד נ(3), 485, עמ' 506 (להלן: מרכז השלטון המקומי), נבחנה תחולתו של עקרון השוויון על הזכות להיבחר של מתמודדים בודדים, להבדיל מרשימת מועמדים. על-פי גישתו של כב' השופט מ' חשין:

"לא נמצא לנו כל טעם ראוי לצמצם את תחום פרישתו של סעיף 4 לחוק יסוד: הכנסת לאיסור הפלייה בין רשימות מועמדים דווקא, להבדיל מן המועמד הבודד; נהפוך הוא: מישקלו הסגולי הכבד-מאוד של עקרון השוויון יחייבנו לראותו כבר-תחולה בכל תחום מתחומי הבחירות. וככל שירבה ויפרוץ כן ייטב לנו" (ההדגשה אינה במקור - י' ש').

מסקנה זו מבסס השופט חשין על ההלכה שנשמעה מפי השופט לנדוי בבג"צ ברגמן, לגביה ציין:

"השופט לנדוי לומד על הצורך בקיומו של שוויון בין רשימות מועמדים, מצורך-היסוד לקיים שוויון בין מועמדים בודדים. דרכו היא מן המועמד הבודד אל הרשימה. ואם זו הדרך, ממילא לא נוכל לומר כי עקרון השוויון שבסעיף 4 לחוק יסוד: הכנסת מצמצם עצמו רק לרשימות המועמדים. נהפוך הוא: עקרון-היסוד בא בסעיף 4 לחוק יסוד: הכנסת, ודיגלו הוא "בחירות שוות". עקרון-יסוד זה מוליד עקרון-מישנה ועניינו של זה קיומו של שוויון בין מועמדים".

גם השופט י' זמיר בבג"צ מרכז השלטון המקומי, פירש באופן דומה את סעיף 4 לחוק יסוד: הכנסת, ואמר:

"אני מוכן להרחיק לכת ולהניח שבסעיף 4 לחוק-יסוד: הכנסת מחייב שוויון אפילו בקרב המבקשים להיעשות מועמדים לכנסת מטעם המפלגה" (שם, עמ' 498).

לכל אלה ראוי להוסיף, כי בהמשך דבריו מתייחס השופט חשין למהותו של השוויון בין מועמדים בודדים, כדבריו (בדעת מיעוט בעניין זה):

"סעיף 4 לחוק יסוד: הכנסת קובע עקרון-יסוד שעניינו שוויון בבחירות ("בחירות שוות"), ואותו עיקרון לא הגביל וצמצם עצמו לשוויון הזדמנויות או לשוויון סיכויים. נהפוך הוא: החוק פורש לפנינו את יריעת השוויון לאורכה ולרוחבה: זו נגלית לעינינו במלוא הדרה והיא רחבה-מכל-רחבה. ולא נמצא לי כי לשון החוק אמרה לגזור מאותה יריעה אך רצועה צרה של שוויון הזדמנויות ושוויון סיכויים ... שוויון ההזדמנויות והסיכויים אינו אלא בן אחד לעקרון-האב. ולאותו אב בנים הרבה. עצם העובדה שעד היום לא העסיקנו אלא בן אחד בלבד, אין פירושו כי לא נידרש לבנים אחרים אף-הם" (שם, עמ' 509-508).

אמירות המצדדות בהרמוניה חקיקתית, הפזורות בפסיקה, מצדיקות (ואולי אף מחייבות) מתן פרשנות הרמונית לחקיקה העוסקת בתחום דומה: "ההנחה הבסיסית צריכה להיות, כי יש לקיים הרמוניה חקיקתית באופן שהפירוש

שיינתן לדבר חקיקה יישור נאמנה עם רקמת החקיקה ויהא לגוף אחד, שלם, עמה" (ע"א 3213/97 רמה נקר נ' הועדה המחוזית לתכנון ולבנייה, פ"ד נג(4) 625, עמ' 634). אי לכך, מן הראוי ליישם את הסעיף העונשי הקבוע בחוק המפלגות באופן המבטיח הרמוניה נורמטיבית, המבטאת את הדרישה לתחולת השוויון גם על קבלת התרומות וההוצאות במסגרת הבחירות הפנימיות בתוך המפלגה. יפה לכאן לשונו הציורית של השופט מ' חשין ברע"א 12/99 מרעי ג'אמל נ' פריד סאבק, פ"ד נג(2), 128, עמ' 141: "אין כל הצדקה כי חוק הבחירות שלנו יהא כנטע זר בגן חוקי הבחירות ... שהרי כל חוקי הבחירות כולם, כל אחד מהם בדרכו, מוליכים אל אותה מטרה".

תקרת התרומות וההוצאות שנקבעה בחוק המפלגות נועדה להבטיח שוויון הזדמנויות בין המועמדים השונים, באופן שמועמד שיש לו מקורות כספיים רבים לא יקנה בהון יתרון על פני יתר המועמדים. כשהאמצעים העומדים לרשות אחד המועמדים עולים במאות אחוזים על הסכום שהחוק מתיר, נוצר עיוות בסיסי ומשמעותי. מי לנו כף יתקע כי הזכייה בפריימריס לא הוכרעה, בסופו של דבר, במידה זו או אחרת, גם בשל היקף האמצעים הכספיים הבלתי-חוקיים שעמדו לרשות המועמד שעברו פעל המערער.

אכיפה בררנית

16. טענת האכיפה הבררנית נטענה במסגרת הטענה הכללית של "ההגנה מן הצדק". דוקטרינה זו נקלטה במשפט הישראלי בע"פ 2910/94 ארנסט יפת נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(2), 221, בו פורט המבחן להפעלת הדוקטרינה וגבולותיה. בעמ' 361 נאמר:

"המבחן הקובע כפי שאני רואה לאמצו, הוא מבחן ה"התנהגות הבלתי נסבלת של הרשות", היינו התנהגות שעוריינית, שיש בה משום רדיפה, דיכוי והתעמרות בנאשם ... המדובר במקרים בהם המצפון מזדעזע ותחושת הצדק האוניברסלית נפגעת, דבר שבית המשפט עומד פעור פה מולו ואין הדעת יכולה לסובלו. ברי כי טענה כגון זו תעלה ותתקבל במקרים נדירים ביותר, ואין להעלותה כדבר שבשיגרה ובעניני דיומא סתם".

מאז הלכת יפת, הדגישה הפסיקה כי יישום הדוקטרינה יהיה רק במקרים יוצאי דופן (בג"צ 1563/96 כץ נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד נה(1) 529; ע"פ 568/99

עסאף נ' מדינת ישראל, נה(4) 374. ראו דברי כב' השופט א' מצא בע"פ 6471/00
אדורס הר-שפי ואחי נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(3) 762, 756:

"החלטה של "הגנה מן הצדק" עשויה להקים "השתק פלילי". יש שבכוחה למנוע את הרשעתו של מי שאשמתו הוכחה; ויש שבכוחה למנוע הטלת עונש חמור על מי שעבירתו מצדיקה לכאורה ענישה חמורה. כיוון שלהחלטה של "הגנה מן הצדק" עלולות להיות גם השלכות בלתי רצויות מבחינתו של הציבור, גובשה התפיסה שדוקטרינה זו יש להפעיל במשורה ולהגביל את החלטה למקרים נדירים ויוצאי-דופן".

בית המשפט חזר על ההלכה בע"פ 4855/02 מדינת ישראל נ' בורוביץ, פ"ד נט(6) 776, 807-806, ובמידה מסויימת הרחיב את גבולותיה של הדוקטרינה:

"ביטולו של הליך פלילי מטעמי הגנה מן הצדק מהווה אפוא מהלך קיצוני שבית-המשפט אינו נזקק לו אלא במקרים חריגים ביותר. בדרך כלל יידרש הנאשם להראות, שהתקיים קשר סיבתי בין התנהגותו הנפסדת של הרשויות לבין הפגיעה בזכויותיו. עם זאת אין לשלול אפשרות שהפגיעה בתחושת הצדק וההגינות תיחוס, לא להתנהגות שערורייתית של הרשויות, אלא, למשל, לרשלנותן, או אף לנסיבות שאינן תלויות ברשויות כל-עיקר אך המחייבות ומבססות בבירור את המסקנה, כי במקרה הנתון לא ניתן יהיה להבטיח לנאשם קיום משפט הוגן, או שקיומו של ההליך הפלילי יפגע באופן ממשי בתחושת הצדק וההגינות".

טענת המערער כי חוק המפלגות לא קוים הלכה למעשה, ורבים חרגו ממגבלותיו, היא טענה עובדתית שהנטל להוכיחה רבץ על המערער. לקביעת בית משפט קמא, מאחר ולא הובאו ראיות לעניין מבצעי העבירות האחרים, נותרה הטענה בגדר עדות שמיעה.

אולם גם אילו הוכחו העובדות הנטענות, העדר אכיפה של החוק על כל מפרייו, איננה נותנת לגיטימציה למבצע העבירה, ואיננה מקימה לכשלעצמה, טענת הגנה מן הצדק. הטענה כי האינטרס הציבורי "סבל" הפרה של חוק המפלגות בעבר, אינה יכולה לגרוע מנחיצות פעולת האכיפה העכשווית, ומה גם שהחוק מ-1992. העבירה במהותה אינה עבירה המתבצעת באופן שוטף, אלא בהקשר של בחירות, ואלה כידוע מתקיימות אחת לארבע שנים (אם אין צורך בהקדמתן). משום כך, אין

לראות בהליך הפלילי שהתנהל נגד המערער, אכיפה בררנית הפוגעת בתחושת הצדק וההגינות "במובן זה שהיא מבדילה לצורך אכיפה בין בני אדם דומים או בין מצבים דומים לשם השגת מטרה פסולה, או על יסוד שיקול זר או מתוך שרירות גרידא" (ראו בג"צ [6396/96](#) זקין נ' ראש עיריית באר שבע, פ"ד נג(3) 289).

גם במובן הערכי לא מדובר בעבירות זניחות וקלות במהותן ובנסיבותיהן, כפי שפורט בהרחבה. גם התוצאה של גזר-הדין, אשר מטיל מאסר בפועל, אינה מקוממת את תחושת הצדק, שהרי צדק צריך להיראות. פוליטיקאי ואיש ציבור, וודאי שאינו ראוי להקלה מיוחדת בשל כך שביצע עבירות מורכבות באופיין, כדי לזכות בשלטון עבור אביו.

חוק המפלגות (בחירות מקדימות לכנסת ה-17) (הוראת שעה)

17. באי כוח המערער נתלים בטיעוניהם בין היתר, בהוראת השעה, לפיה תוקנו הסכומים שנקבעו להוצאות והסכומים שניתן לקבל כתרומה, עד לכדי 2 מיליון שקלים. אולם, כפי שעולה מכתב האישום בו הודה המערער, הסכומים שנתקבלו כתרומות והוצאו כהוצאות בעניינינו עברו את סכום ה-6 מיליון שקלים, דהיינו המערער חרג משמעותית אפילו מהתקרה שלאחר התיקון.

זה המקום לחזור ולציין כי סכום התרומות שנתקבלו וההוצאות שהוצאו בפועל עלו על הסכומים שבחוק בהפרש ניכר. לא מדובר במצב של חריגה קלה, או זליגה, אלא בסכום הגבוה בכ- 700% מהסכום המותר על-פי החוק (826,726.50 ₪) כנוסחו במועד ביצוע העבירות. זוהי חריגה כה מהותית וכה זועקת, עד כי היא מעידה שמעיקרה, המערער לא התכוון לעמוד במסגרת הגבולות שהציב החוק, ולא ראה בהם מעצור למעשיו. על-כן גם אם בלית ברירה, לא ניסה המערער בסופו של עניין, להתכחש למעשיו, אין הוא יכול להבנות בהגנתו מטיעון זה.

יש להדגיש גם בהקשר זה, כי החומרה במעשיו של המערער טמונה גם בדרך בה בוצעו העבירות, באמצעות הקמת חברות קש במטרה להסוות את המעשים שהובילו לבחירת אביו לראשות המפלגה, מתן תצהיר כוזב, ולהנחיית ספקים שונים ורבים לרשום פרטים לא נכונים בחשבוניות. בדרך זו הקים המערער, למעשה, מכונה משומנת היטב לביצוע העבירות, שתוצאת הלוואי היתה כאמור הצאות חשבוניות שאינן משקפות נכונה את העסקאות שמתועדות בהן, לרבות זהות מקבלי השירות.

בצדק קבע אפוא בית משפט קמא כי פעולות אלה הן שמעניקות נופך של חומרה לביצוע המעשים, ולא רק עצם החריגה מהסכומים המצויינים בספרים הרשמיים, שנועדו ליצור שקיפות מלאה בפני הציבור למקור הכספים.

העבירות לפי חוק העונשין

18. באי כוח המערער חזרו וטענו בפנינו כי העבירה של דיווח כוזב בתצהיר אינה מוסיפה חומרה נוספת לעבירת שבועת השקר, משום ששתי העבירות מתבססות על הגשת דיווח בלתי נכון.

בית משפט קמא לא קיבל כאמור את הטענה וקבע כי כל אחת מהעבירות היא חמורה בנסיבות העניין, כנדבך בתכנון מראש של עשייה בדרך שקרית מתוך כוונה ומודעות:

"הנאשם 1 לא בחל במעשה מרמה כלפי כל מי ששרת את מטרת המרמה. לא בחל בהכנסת חברו הטוב הנאשם 2 למעגל המרמה והכחש, לא בחל בהכנסת ספקים ונותני שירותים לאותו מעגל. כאמור, אף הביא לכך שאביו חתם על תצהיר שיקרי, לא בחל לרמות את המטה הרשמי ואת המוסד לביקורת של המפלגה, לא בחל לרמות את הציבור ולהסתיר מפניו את שהיה אמור להיות גלוי לעיני כל" (עמ' 18 לגזר-הדין).

דברים אלו מקובלים עלי. העבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד על-פי [סעיף 423 לחוק העונשין](#), יסודה בדיווח כוזב אודות נתונים שאינם תואמים את המציאות, בין במה שיש ברישום ובין במה שאין ברישום. עבירה זו נועדה לקבוע "למזייפי מסמכים של תאגידים – עונש חמור יותר מאשר עונש למזייפי מסמכים סתם" (ראו ע"פ 713/77, דף לפרקליט, 196, המצוטט בספרו של יעקב קדמי "הדין בפלילים – [חוק העונשין](#)" (תשס"ו-2005), חלק שני, עמ' 923). אין להתעלם מכך שמעשיו של המערער לא התמצו ברישום הכוזב במסמכי התאגיד, אלא לכך נוספה הגשת התצהיר השקרי למוסדות הליכוד, שכלל אף הוא מידע שאינו אמת.

כל אחת מהעבירות היא עבירה עצמאית העומדת על רגליה, כאשר לכל עבירה יסודות משלה - הגם שהנתונים העובדתיים שבבסיס שתיהן במקרה דנן הוא אחד. על אף הרישום הכוזב במסמכי התאגיד, ניתן היה להתעשת, ולפחות בשלב הגשת התצהיר להימנע מעבירה נוספת. משכך, אינני מקבלת את טענת באי כוח המערער

כי העבירה של רישום כוזב, איננה מוסיפה חומרה לעבירה של מסירת תצהיר שקר.

19. גם הפסיקה שצירפו באי כוח המערער, שעניינה עבירות על [חוק העונשין](#), איננה מסייעת לביסוס טענתם. במקרה הנדון החומרה המיוחדת היא בשילוב העבירות, הן על [חוק העונשין](#) והן על [חוק המפלגות](#) והמארג הכולל שלהן. כאמור עסקינן בשישה נותני שירותים, אליהם הועברו סכומים העולים על 5 מיליון שקלים ב-44 הזדמנויות שונות. העברות כספים אלו בוצעו מתוך אינטרס אישי של המערער לעזור לאביו להיבחר לראשות מפלגת הליכוד, ובהמשך להתמודד על ראשות הממשלה. כדי להשיג מטרה זו השתמש המערער באמצעים פסולים של הקמת חברת קש, מתן תצהיר כוזב והנחיית ספקים שונים להנפיק חשבוניות כוזבות.

פעולות אלו נגועות בשחיתות וחותרות תחת תקינות הליך הבחירות הפנים-מפלגתיות, באופן הפוגע פגיעה עמוקה בציבור ובאמון שהוא רוחש למערכת הפוליטית ולטוהר הבחירות. אולם בכך לא סגי, תוצאת הלוואי של העבירות הנדונות היא ההשלכה של עבירות מסוג זה על הציבור בכללותו, שהינה רחבה ביותר, בשל השפעתה על זהות מנהיגי המדינה ועל ניהול המדינה למשך התקופה שעד הבחירות הבאות.

נסיבות אלה הן שיוצרות את החומרה בעניינינו, ומבדילות אותן מעבירות נקודתיות על-פי [חוק העונשין](#) בלבד.

זאת ועוד, בע"פ 72020/04 **אדמונד אספנדי נ' מדינת ישראל** (לא פורסם – ניתן ביום 15.1.2006) הורשע המערער בגין עבירות על [חוק העונשין](#) בלבד (זיוף בנסיבות מחמירות, שבועת שקר, שידול לשבועת שקר, שימוש במסמך מזויף וניסיון לקבל דבר במרמה), זאת ללא תוספת של עבירה ספציפית על חוקי הבחירות. בית משפט זה השית על המערער 8 חודשי מאסר בפועל, ומצא חומרה בהדגישו כי:

"העבירה שמדובר בה היא עבירה קשה, החותרת תחת שיטת הבחירות הדמוקרטית ופוגעת פגיעה קשה בטוהר הבחירות".

המוקד בעניינינו נמצא במעשיו של המערער ובעבירות הנוספות שביצע כדי להסתיר את העבירות על [חוק המפלגות](#). לא מדובר בעבירות גלויות על [חוק המפלגות](#) שביטויין בספרים. האמצעים הכוזבים שנוספו הם מתחום העונשין. אלה עבירות מהסוג הנפוץ שמטרתן להסתיר ולהסוות פעולות לא חוקיות. בגין עבירות כגון אלה מענישין מקדמת דנא.

החומרה והתחכום במקרה הנדון הם בהרכבת העבירות על עבירות – דבר השולל תמימות וחריגה מהסכומים בלבד, ומשנה את נקודת ההתייחסות לביצוע העבירה באופן שחוק המפלגות מתייחס אליה. שכן, כאמור, ניתן היה לבצע את העבירה גם בצורה גלויה ולרשום את החריגות בדוחות הרשמיים, שאז היה עומד המערער בתחומי חוק המפלגות בלבד. מאחר וחוק המפלגות אינו מתייחס לחריגות המתבצעות באמצעות, ותוך כדי ביצוע עבירות נוספות, אלה עומדות בפני עצמן.

ראשוניות העמדה לדין

20. עוד מלינים באי כוח המערער, כי המערער הוא הראשון שעומד לדין על עבירות לפי חוק המפלגות, ועל-כן לטענתם, על-פי ההלכה הפסוקה מקובל שלא למצות את הדין עם ראשוני המובאים לדין.

גם טענה זו נדחתה על-ידי בית משפט קמא בקובעו כי בהפעלתה הראשונית של נורמה בחוק מצווה בית המשפט לנקוט בסנקציה הולמת, על מנת שתהא תמרוך אזהרה לעבריינים במוטנציה, וכן להתוות את הדרך למערער:

"אם לא תעקר תופעת ההשחתה של ההליך הפוליטי בעודה באיבה בדרך של ענישה הולמת לעוברי העבירות העושים להשחתתו על ההליך, סופה מי ישורנו?" (עמ' 27 לגזר הדין).

דברים אלה מקובלים עלי כמו גם ההדגשה כי ככל שהשלכותיה של הנורמה המופרת על הציבור רחבות יותר, כן מצווה בית המשפט להחמיר עם מי שהפרה, ומכאן חומרת היתר בעבירות שביצע המערער "המשתרעות על האומה כולה". לא מצאתי בטענת המערער כל בסיס להתערב במסקנות בית משפט קמא. לעניין זה אפנה לגזר-הדין בת"פ (שלום ת"א) 10072/03 מדינת ישראל נ' נעמי בלומנטל (צוטט תוך הסכמה בע"פ (מחוזי ת"א) 70722/06 נעמי בלומנטל נ' מדינת ישראל (טרם פורסם)):

"ת.פ. (שלום רמלה) 1165/03 מ"י נ' חיים נעים וראה גם ע.פ. (מחוזי ת"א) 70938/04 חיים נעים נ' מ"י (להלן: "תיק נעים"). בתיק זה הועמד הנאשם לדין בגין עבירות של הפרעת בחירות, שחיתות ואיום על פי חוק הבחירות וחוק המפלגות תשנ"ב-1992.

...

הפרט המעניין לענייננו הוא הנימוק שנתנה התביעה להסדר המקל שהוצע על ידה והוא ראשוניות ההליך הפלילי לפי חוק הבחירות. בית משפט דחה הנמקה זו וקבע כי העובדה שהנאשם דרש שוחד במסגרת בחירות מקדימות ולא אגב בחירות לכנסת "אינה משנה ממהות מעשים ... מאופיים המושחת ... (ו)מהפגיעה האנושה שמעשים שכאלה יכולים להנחיל לעקרון הדמוקרטי באשר הוא ... יש ליישם מדיניות ענישה דווקנית, מכבידה, נוקשה ובלתי מתפשרת, שאם לא כן תתפשט השחיתות שאנו עדים לה ותהפוך לנגע שיחלחל ויפגע במרקם המאד עדין של החברה הדמוקרטית בישראל" (עמ' 58).

סעיפי החוק כשלעצמם, אף הם בגדר אזהרה ראויה כשהם מנוסחים בבירור. בכל אחד מסעיפי החוק בהם הודה המערער והורשע, יש משום אזהרה ורף ענישה ראוי שאותו שקל המחוקק. לכן, אין לומר שבפני המערער לא היתה אזהרה. אף אם מקרה זה הוא העמדה לדין לראשונה, אין להקל בו ראש. כלל הוא, שאין ממצים את מידת החומרה בשל הראשוניות, אך בית המשפט לא נמנע מהטלת עונש מאסר, או אף מהחמרת העונש מקום שהדבר ראוי. בע"פ 1725/07 מדינת ישראל נ' אבו סעיד ואח' (טרם פורסם – ניתן ביום 14.5.2007, פסקה ה(5)), החמיר בית המשפט העליון בעונש וכב' השופט א' רובינשטיין הבהיר:

"ואולם, אם נרצה, בחינת אין מחמירין יתר על המידה בטרם מזהירין כי הרף יועלה – אף שהעבירה בספר החוקים מקדמת דנא - ובהתחשב בכך שאין זה ממנהגה של ערכאת ערעור למצות את הדין, אציע לחברי כי נצעד צעד לא גדול: נחמיר בעונשו של משיב 1 שנדון לתקופת מאסר של שנתיים – כשלעצמה לאו מילתא זוטרתא לאדם צעיר מאחורי סורג ובריח - בכך שעונש המאסר בפועל יוגדל מ-24 ל-30 חודשים ... אילולא כל האמור היינו מחמירים יותר. קולו של פסק דין זה צריך שייצא במובן העקרוני והערכי, כי עבירה זו ראויה לענישה בקו מחמיר, גם אם ראשית ענישתה מצער יחסית; ואל יתפלאו סוחטים ומסייעיהם אם בעתיד יוטלו במקרים מתאימים גם שנות מאסר רבות יותר במידה משמעותית" (ההדגשות אינן במקור – י" ש').

המערער לא עבר רק על חוק המפלגות. היבטי החומרה במכלול העבירות המיוחסות לו, והצטברותן כאמור לעיל, אינה מצדיקה התערבות מנימוק של ראשוניות.

חוק מימון מפלגות

21. באי כוח המערער מפנים לדו"ח מבקר המדינה ביחס להפרות חוק מימון מפלגות, העוסק במטריה מקבילה, שהפרתה חמורה יותר לשיטתם, שנסתיימו בסנקציות מנהליות שהוטלו על-ידי מבקר המדינה עפ"י סמכותו. כן הפנו לפסיקה הנוגעת לחוק מימון מפלגות, שממנה הם מבקשים להסיק כי העונש שנגזר על המערער סוטה באופן קיצוני מהסטנדרט המקובל בפסיקה.

לאחר עיון בחומר שהוגש אינני רואה מקום לגזירה שווה לנסיבות המקרה דנן. דוחות מבקר המדינה שנסקרו באסמכתאות המערער, הוגשו בהתאם להוראות חוק מימון מפלגות, המחייבות כל סיעה שהשתתפה בבחירות למסור למבקר המדינה את חשבונותיה בתקופת הבחירות. לאחר קבלת החשבונות האמורים, על מבקר המדינה למסור ליושב-ראש הכנסת דו"ח על תוצאות ביקורת החשבונות, ובין היתר עליו לבדוק האם הוצאותיה והכנסותיה של הסיעה היו בגבולות המותרים בחוק ועל-פי הנחיות המבקר. כאשר דו"ח מבקר המדינה מצביע על חריגות, מוטלות על המפלגות סנקציות כספיות. הסדר שכזה לא קיים בחוק המפלגות.

עיינתי גם בפסקי-הדין פנחסי וכרמל (ת"פ 8074/96 מדינת ישראל נ' רפאל פנחסי ואח' ות"פ 369/91 מדינת ישראל נ' מנחם כרמל) שהובאו על-ידי באי כוח המערער, ולא מצאתי כי יש בהם בכדי להצדיק הקלה בעונשו של המערער, שכן נסיבות אותם מקרים שונות. בשני המקרים היה מדובר בהסדרי טיעון שהוגשו בתמיכת התביעה, הסכומים היו נמוכים משמעותית מהסכומים בהם עסקין וכן לא נעשה שימוש במערכת כספים כפולה על-ידי הקמת חברת קש. מה גם שבפרשת כרמל נקבע, כי העבירות בוצעו שלא מתוך כוונה פלילית של ממש והמעשים אינם נגועים בשחיתות, ובפסק-הדין בעניין פנחסי הודגשה תמיכתה הבלתי מסוייגת של התביעה בהסכם, וכן העובדה שהנאשמים מילאו את חלקם בהסכם בצפייה שבית המשפט יאשרו.

כך גם אין דומות נסיבות המקרה דנן לנסיבות פסק-דין נוסף שאליו מפנים באי כוח המערער, ת"פ (מחוזי ת"א) 477/91 מדינת ישראל נ' מרדכי יהל ואח'. במקרה זה גזר בית המשפט על יהל שישה חודשים מאסר בפועל לריצוי בעבודות שירות ועל יתר הנאשמים הוטלו מאסרים על תנאי, תוך שבית המשפט מציין כי לא היה מהסס להטיל עונש של מאסר בפועל לריצוי בין כותלי הכלא, אלא שאינו יכול להתעלם מכך שמטרת ההרתעה לא תושג בגין עבירות שנעברו לפני כ- 8 שנים

ויותר: "בעניין הזמן הרב שעבר מאז שנעברו העבירות ועד שהוכרע דינם של הנאשמים, ציינתי כבר לעיל, שגם התובעת המלומדת, בטיעוניה לעונש, סברה שיש להתחשב בעובדה זו בבוא בית המשפט לגזור את דינם של הנאשמים". ויובהר, הפרשה מתייחסת למערכת הבחירות שהחלה בשנת 88, כתב האישום הוגש עוד בשנת 91, בעוד שהמשפט הסתיים רק בשנת 95 וגזר-הדין ניתן בשנת 96.

22. אך לא זו בלבד. פסיקה זו, בה נאחזים באי כוח המערער, מלמדת כי השיטה הנפסדת העומדת מאחורי הדיווחים הכוזבים בה נקט המערער, הופעלה עוד במערכת הבחירות של שנת 88 וכבר אז גונתה על-ידי בתי המשפט. הגינוי כנראה לא הרתיע דיו, ולמרות ההרשעה במאטריה דומה של רישומים כוזבים באספקלריה של מימון מפלגות, שזו היתה למעשה הפסיקה הראשונית והמקלה, התעלם ממנה המערער, חיפש ומצא דרכים חדשות ומקוריות כיצד לעבור על החוק. לכן, יש הצדקה לנקוט במדיניות של ענישה ריאלית שיהיה בה מסר של הרתעה.

העובדה שפעילי מפלגה חוזרים ומסתכנים בביצוע עבירות מהסוג הנדון מלמדת שהענישה המקלה, כפי שבאה לידי ביטוי בפסקי-הדין של פנחסי וכרמל, אינה מהווה הרתעה אפקטיבית דיה. נראה שעיוורון נורמטיבי גם מביא להקלת ראש בהרשעה ועונש של מאסר לריצוי בעבודות שירות בלבד. על-כן משיקולים של הרתעה ראויה, עונש של מאסר בפועל מאחורי סורג ובריה הוא מוצדק בנסיבות העניין.

23. עוד אוסיף כי ההתייחסות של בית המשפט לעבירות על [חוק המפלגות](#), ראוי שתהיה רחבת מבט, כאשר תכלית החקיקה ועקרונות השיטה לנגד עיניו. על-כן לדעתי, יש מקום גם לפנות לפסיקה שדנה במטריות דומות ביחס לחוקי בחירות אחרים, שדומים מבחינה ערכית ומהותית. מעשיו של המערער גרמו לעיוות רצונו של הבוחר ולפגיעה בטוהר הבחירות והמידות. בעניין זה כבר נפסק כי עבירות שיש בהן פגיעה בטוהר הבחירות מצדיקות ככלל הטלת מאסר לריצוי בפועל, על מנת להבטיח את אמון הציבור בבחירות ותוצאותיהן. אני סבורה כי גם המקרה דנן, צריך להשתלב במגמה הרחבה של ענישה משמעותית. אני מפנה לפסק-דינו של כב' השופט מ' גל בעניין עבירות בקשר [לחוק הרשויות המקומיות \(בחירות\)](#), בע"פ [\(ירושלים\) 2245/01 מדינת ישראל נ' יוסף אלפנביין](#), דינים מחוזי לג(7) 144 (להלן: **אלפנביין**):

"הליך בחירות תקין ונאות, ללא שבב של כתם ורוב, הנו נשמת אפו של המשטר הדמוקרטי, המבטא באופן חופשי, הוגן ונכון את רצון הרוב. ניסיון פגיעה בהליך זה, תוך מגמה להשפיע בדרכי רמייה ותחבולה על תוצאות הבחירות, בין אם במטרה להטותן ובין אם במטרה להשפיע עליהן בכל דרך אחרת, פוגע באושיות המשטר ומחטיא את הרצון האמיתי של הרוב. לפיכך, התנהגות מעין זו מחייבת תגובה עונשית הולמת וחמורה, על-מנת לבער מן השורש את הנגע הקלוקל. תנאי כל יעבור לכל חברה חופשית הוא אמון מלא ומוחלט של הציבור, ללא כל תג וסייג, בתהליך הבחירה הדמוקרטי. ללא אמון זה תעמוד כל שיטת המשטר בספק.

...

שומה עלינו אפוא לדאוג לכך, כי הציבור יהא סמוך ובטוח בטוהר הבחירות ובתוצאותיהן. יצוין, כי לעניין האמור אין נפקא מינה אם המדובר בבחירות לרשויות המקומיות או בבחירות לשלטון המרכזי (ההדגשות אינן במקור – י"ש').

בתי המשפט נתנו דעתם לתופעה השלילית של העבריינות על חוקי הבחירות, ההולכת ומתרחבת, תוך השתת עונשים המשקפים את סלידת בית המשפט והחברה ממעשים אלה ואת הצורך להכביד את יד הענישה למען הרתעת הרבים. ראו המשך דבריו של כב' השופט מ' גל בפסק-הדין אלפנביין:

"יש לבטא את שאט הנפש וסלידת החברה מכל אלה המרשים לעצמם לסטות מנורמה יסודית זו, והחפצים לרכוש לעצמם או למקורביהם קולות ברמייה. בנפשנו הדבר, ללא כחל וסרק.

...

דעתי היא, כי בעבירות מכגון אלו אין מנוס זולת מלהורות על הטלת מאסר בפועל ממש, ואף זאת לפרק זמן בלתי מבוטל. אזרח שאינו מקבל על עצמו את כללי המשחק הדמוקרטי, ואגב כך גם עובר עבירות חמורות על טוהר הבחירות, ראוי לו למצוא עצמו מאחורי סורג ובריח לאורך זמן, שיהא בו כדי לבטא באופן הולם את מידת החומרה של המעשים האנטי-חברתיים האמורים (ההדגשות אינן במקור – י"ש').

יש להדגיש כי הרציונל שהנחה את הפסיקה העוסקת בבחירות לכנסת ולראשות הממשלה, כוחו יפה להנחות את בית המשפט בדונו בחוק המפלגות, הגם שלא

מדובר באותו החוק, שכן עסקינן במטריה קרובה, שאינה ראשונית וכבר חרשו בה רבים וטובים. בע"פ (ירושלים) 180/98 מדינת ישראל נ' אברהם נוימן, דינים מחוזי לב(3), 371, נאמר:

"יש במעשה זה, כמו בכל מעשה אחר המהווה עבירה על חוק הבחירות לכנסת ולראש הממשלה, או בכל חוק אחר המסדיר את ההצבעה לגוף שלטוני, כדי לכרסם ביסודות השלטון והסדר החברתי-דמוקרטי, ומכוון להטות את ההצבעה האמיתית.

...

מדיניות הענישה הראויה וההולמת בעבירות אלו היא - השמתו של מבצע העבירה מאחורי סורג ובריח - כדי שיהרהר במעשיו, ולא יעזו - הוא ואחרים להשתמש בשיטות נלוזות כאלו להטיית התוצאות של הבחירות" (ההדגשה אינה במקור - י"ש).

כבר כעשר שנים עובר לביצוע העבירות דנן, אמר השופט י' מלץ ברע"פ 107/89 יצחק פינטר נ' מדינת ישראל, פ"ד מד(1), 96, עמ' 97-98:

"המבקשים ערערו בבית המשפט המחוזי. בית-המשפט המחוזי אימץ ואישר את שיקוליו של שופט השלום המלומד, שלא לקבל את עיסקת הטיעון, והביע אף הוא את דעתו, כי:

"הקפדה על קיום כללי הבחירות הינה מיסודותיו של משטר דמוקרטי. על כל אחד לדעת כי חייבת להיות הקפדה מלאה על כל תג מהוראות ונוהלי הבחירות. אין איש יכול לעשות דין לעצמו, וכל סטיה יזומה או מתוכננת, כפי שנעשתה במקרה הנדון, מן הראוי שתגרור בעקבותיה עונש הולם".

24. מסתבר שלמרות העובדה שבחירות מתקיימות רק אחת לפרק זמן, המסגרת הנורמטיבית שיצרה החקיקה שסביב שיטת המפלגות הולידה לנו סוג של עבריינות בהיקף שכלל אינו זניח, והיא מתרבה ככל שמתרבות מערכות הבחירות, כפי שעולה מהפסיקה הרבה (מד) שכבר הצטברה. הבעייתיות המרכזית שבבסיס השיטה כפי שעולה מחוק המפלגות, טמונה גם בחוק מימון מפלגות, וזאת כפי שמשמע מהערת-אגב של השופט א' מצא בת"פ (מחוזי ת"א) 640/85 מדינת

ישראל נ' שמואל עינב, פס"מ תשמ"ח(2), 9, שם ציטט מדבריו של פרופ' י' זמיר במאמרו "החוק למימון מפלגות", משפטים א', עמ' 448:

"מימון המפלגות הרי זו בעיה קשה של הדמוקרטיה. הדמוקרטיה מושתת על המפלגות. המפלגות צריכות כסף. הכסף רצוי אמנם שיבוא רובו ככולו מדמי-חבר. אך עובדה היא שדמי-החבר אינם מספיקים - לא בישראל אף לא במדינות אחרות - כדי שתוכלנה המפלגות למלא תפקידיהן כראוי. התוצאות, כידוע, שליליות מבחינות אחדות. רוב המפלגות סובלות באורח מתמיד מתת-מימון, והדבר משבש את הפעולה התקינה שלהן. הן נדחפות, לכן, לחפש מימון ממקורות נוספים. לעתים הן הולכות בדרכים פסולות בתכלית, כגון ניצול סמכות ממלכתית של מתן רשיונות או של הזמנת עבודות, כדי לקבל תרומות. אך גם הדרכים הרגילות, הנראות כשרות בתכלית, בעיקר קבלת תרומות אמיתיות בסכומים גדולים ממספר קטן של אוהדים השולטים על הון רב, אינן טובות. הן יוצרו תלות בלתי-רצויה בתורמים, ומצמצמות את חופש הפעולה של המפלגה. נוסף לכך, הן נותנות עדיפות בלתי-ראויה למפלגות הקשורות למקורות ההון הגדול".

דברים אלה נאמרו עוד בשנת 1987, אך ממשיכים להיות רלוונטיים גם למקרה של המערער והם צריכים לעמוד לנגד עיני כל מי שעוסק בחוקים הנוגעים לבחירות.

טענות נוספות

25. עוד טוענים באי כוח המערער, כי בית משפט קמא שגה בקביעתו כי מדובר בעבירות מרובות שבוצעו במשך חודשים ארוכים, שכן לטענתם מדובר במסכת אחת כוללת שנגעה לתקופה קצרה של הפריימריס בין החודשים יוני לספטמבר 1999.

גם בעניין זה לא מצאתי מקום להתערב במסקנת בית המשפט. מדובר בשורה של מעשים פליליים שנמשכו חודשים רבים, החל מהקמת חברת הקש אננקס במרץ 1999 ועד לשורת המעשים שבוצעו בפברואר 2000, כאשר האישום השלישי מתייחס לשנת 2001. עסקינן בכ- 41 פעולות כספיות, שכללו קבלת תרומות לקמפיין שרון באמצעות חברת אננקס בסך כולל של 4,722,954 ₪, תרומות נוספות מתאגיד זר בסך של 300,000 דולר ותרומות מהמכון לביטחון ושלוש בסכום של 47,876.40 ₪.

כמו-כן, הודה המערער בהוצאות למימון פעילותם של ספקים ונותני שירות עבור קמפיין שרון, בתאריכים שונים, בסכום כולל של כ- 4,722,954 ₪ באמצעות שיקים המשוכים מחשבון חברת אנקס, ובמתן שיקים מתאגידים בארץ ובח"ל בסך של כ- 47,876 ₪ ו- 300,000 דולר. סכומים אלו מסתכמים ביותר מחמישה מיליון שקלים, הרבה מעבר לתקרת סכום התרומות וההוצאות המותרת על-פי הדין, זאת כאשר בכל שלב יכול היה המערער לעצור, להתעשת ולחדול מהמשך העברות הכספים הבלתי חוקיות וההוצאות המוגזמות.

26. עוד טענו באי כוח המערער כי יש מקום להעניק משקל משמעותי לחלוף הזמן מביצוע העבירות בשלהי 1999 ועד למתן גזר הדין בשנת 2006. נראה לי כי המערער אינו יכול לגלגל את עיקר האשמה לפתחה של המדינה. עסקינן בעבירות קשות לגילוי שהוסוו היטב. החקירה המשטרתית נפתחה בעקבות חקירת מבקר המדינה באוקטובר 2001. כתב האישום הוגש בספטמבר 2005, לאחר שהיועץ המשפטי לממשלה החליט על הפרדת הפרשה דנן מהמסכת הרחבה של האירועים שנחקרה באותה העת, על מנת שלא לפגוע בזכויותיו של המערער ומנכ"ל חברת אנקס שהואשם יחד עימו. המערער, כמפורט בגזר-הדין, שמר על זכות השתיקה ולא שיתף פעולה עם החוקרים משך זמן רב. רק ביום 24.10.04 מסר לראשונה גירסה בחקירתו במשטרה, אותה צריך היה לבדוק ולנסח בכתב אישום, שהוגש כאמור בספטמבר 2005.

סדר הזמנים מלמד כי אין מקום להתערב במסקנת בית משפט קמא כי השתלשלות האירועים בתיק זה אינה מעידה על שיהוי בלתי סביר שיש להביאו בגדר שיקולי הענישה לקולא. לטקטיקה יש תוצאות – מי ששומר על זכות השתיקה כ- 3 שנים, לא ייבנה ולא יהנה מכך לצורך טענה של חלוף הזמן. בית משפט זה כבר אמר בע"פ [70996/05 שירה עם-דוד נ' מדינת ישראל](#), תק-מח 7498 (1)2006:

"מותר כמובן לנחקר לבחור בזכות השתיקה, אולם יש לכך מחיר ..."

27. בנוסף לכל אלה טענו באי כוח המערער, כי לעניין עבירת המנהל בתאגיד, התעלם בית משפט קמא מכך שהדו"ח הכספי של חברת אנקס הוכן רק על מנת לעמוד בדרישת חוקי המס ואין בו משום הטעייה. טענה זו אינה ראויה. משטר תאגידי מבוסס על ניהול מערכות ספרים ודוחות. גילוי נתונים אמיתי הוא בבסיס השיטה, כאשר דיווח אמת לרשויות המס אף הוא

חלק מהתפיסה הכוללת. המנהל אינו רשאי לבחור מה לדווח וכיצד, בכל מקרה עליו למלא אחר הוראות הדין.

חברת אנקס הוקמה במטרה להוות הסוואה לפעולותיו של המערער ולכן מטרתיה נוסחו בצורה מתוחכמת, כך שיוכלו על פניהן לכסות על פעילות פוליטית. אולם, מטרת אלה לא כוללת השתתפות במימון קמפיין של מועמד מסויים, בניגוד ל**חוק המפלגות** ולחוקי הבחירות האחרים. לאחר שנקרע המסווה, הצגה מיתממת של הפעילות אינה נותנת הכשר, או נופך של קולא למעשי המערער.

נסיבות אישיות

28. לטענת באי כוח המערער, היה מקום להעניק משקל משמעותי יותר להתנהלות המערער, שהסיר את חסינותו כחבר כנסת ללא דיון כדי לאפשר הגשת כתב אישום, הוא התפטר מתפקידו כחבר כנסת טרם הטיעונים לעונש והודיע כי לא יתמודד בבחירות הקרובות, הוא הודה כבר בדיון הראשון והביא לקיצור ניכר של ההליך המשפטי, והמשפט כולו ארך שלושה ימי דיונים בלבד. גישה זו, לשיטת באי כוח המערער, מלמדת על לקיחת אחריות, הכרה בשלטון החוק וקבלת עולו. עוד לטענתם, בית המשפט התעלם מהחרטה שהביע על מעשיו, מהמחיר ששילם עת פרש מהחיים הפוליטיים, מהכפשת שמו, ומהעובדה שבעת ביצוע העבירות לא היה איש ציבור ולא חבר כנסת. לגישת באי כוח המערער, חומרת העונש נבעה, בין היתר, בשל המלחמה בשחיתות המערכת הפוליטית ולא דווקא בשל מעשיו הספציפיים של המערער. כן נטען, כי המערער נכנס למעורבות פוליטית לאחר שבפברואר 1999 נתגלתה אצל אמו מחלת הסרטן ממנה נפטרה במרץ 2000, והוא נאלץ למלא את מקומה בסיוע וליווי של אביו.

29. אני מוצאת כי בית משפט קמא התייחס בכובד ראש לאישיותו של המערער, התנהלותו, נסיבותיו האישיות והמשפחתיות ומצבו הבריאותי של אביו, אלא שבמכלול שיקולי הענישה מצא שיש לתת את הבכורה במקרה זה לשיקולי ההרתעה והגמול:

"אין מדובר במי שרימה על מנת להשיג פת לחם לאביו, שהרי גם זוהי עבירה. מדובר במי שעשה מעשי מרמה על מנת להשיג באמצעות מעשי העבירה כוח, שלטון ושררה לאביו ולדחוק המתמודדים האחרים מפניו, כאשר אותם כספי יתר שהצליח להשיג תוך נקיטה בדרכי מרמה ובעבירות על **חוק המפלגות משרתים המטרה" (עמ' 29 לגזר הדין).**

"האם בשם הערצת האב הכל כשר, האם בשם האמונה בכוחו של האב תש כוחו של החוק ונסוג לאחור, האם מי שמתכוון להוביל את אביו אל ראשות המפלגה מתוך תקווה שיגיע לראשות הממשלה (ובסופו של דבר אכן הגיע לראשות הממשלה), וממילא לבית מחוקקים – מותר לו עצמו לומר מה לי חוק מי לי חוק" (עמ' 29 לגזר הדין).

במקרה שלפנינו הצטברות כל השיקולים והנסיבות שצינתי לעיל אינה מאפשרת הקלה משמעותית בעונש (להבדיל מהקלה במידת מה), ובמיוחד בשל מעמדו הציבורי של המערער כמנהל קמפיין הבחירות של אביו לקראת הבחירות המקדימות במפלגה. ראו דבריו של כב' השופט ח' כהן:

"לענין מידת העונש אינו דומה קלונה הרב של עבירה כשהיא נעברת בידי איש משכיל ונשוא פנים, לקלונה הפחות שבאותה עבירה, כשהיא נעברת בידי בור ואביון. עבירתו של בעל "הצווארון הלבן", המקפיד על נקיין בגדיו ומזניח את נקיין כפיו, חמורה פי כמה, ועונשו של זה חייב להיות חמור שבעתיים" (ע"פ 395/75 מיכאל צור נ' מדינת ישראל, פ"ד 2(2) 589 (1976)).

כן נאמר ברע"פ 7633/05 עצמון נ' מדינת ישראל, תק-על 2006(1), 318 (2006):

"בית-משפט זה פסק לא פעם, כי בעבירות כלכליות, עבירות של שחיתות והפרת אמונים, בהן על-פי-רוב מדובר באדם נורמטיבי שזו הרשעתו הראשונה, גובר משקלו של השיקול ההרתעתי על משקלן של נסיבותיו האישיות של האדם שדינו נגזר (ראו רע"פ 1884/94 נתן עובדיה נ' מדינת ישראל (לא פורסם); ע"פ 6474/03 מלכה נ' מדינת ישראל (לא פורסם))."

מדיניות הענישה המחמירה, המדגישה את היד הקשה בה נוקטים בתי המשפט כלפי נאשמים הפוגעים אגב ביצוע העבירה באמון הציבור בשירות המדינה ובמערכות השלטון, באה לידי ביטוי גם בע"פ (תל-אביב) 70959/99 משה מוגרבי נ' מדינת ישראל, תק-מח 2000(1) 1072, 1073 (2000), שם נדון עניינו של מנהל סניף דואר שהורשע, בין היתר ברישום כוזב במסמכי תאגיד, בהתייחס לשיקים בסך של כ- 22,000 ₪, כדלקמן:

"הפגיעה בשמו הטוב של המוסד שבו עבד ובאמון הציבור בו, במקום לשמש דוגמא; כמידת האמון שניתן בו, לרבות בענייני כספים - כך עומק נשיאתו באחריות; מעילה באמון המעביד; התפרסות המעשים על פני חמישה חודשים; מעשים חוזרים באופן שיטתי; העבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיז היא עבירה מסוג פשע; החובה להרתיע; ההשלכה על הציבור מהחלטה שלא להרשיע: המסר ההפוך מן המתחייב לגבי מי שמקבל כסף במרמה ורושם רישומים כוזבים, בהיותו מנהל סניף, כאילו התנהגותו "נסלחת"; הפיתוי לעבור עבירות אלו והצורך, על כן, להרתיע" (ההדגשה אינה במקור – י' ש').

כמו-כן לא מקובלת עלי הטענה כי המצוקה הרגשית בה היה שרוי אביו לאחר פטירת אם המערער, שגם הובילה לכניסת המערער לתחום הפוליטי, מהווה נסיבה לקולא, בהתחשב בסוג העבירות שביצע. לא מדובר בעבירות שמבוצעות מתוך מצוקה רגשית, או מתוך דחף של רגע, אלא כאמור בעבירות מתוכננות ומתוחכמות. לא יכול להיות ספק כי התכלית של ביצוע העבירות היתה להשיג אמצעים כדי להביא לזכייתו של אבי המערער בבחירות בפריימריס ולאחריהן בבחירות לראשות הממשלה. יש להעביר את המסר כי המטרה - סיוע לאביו, אינה מקדשת את האמצעים. משכך, אינה מהווה טעם ראוי להפחתת העונש. ושוב יש להבהיר כי אין עסקינן בעבריינין שבא מרקע של מצוקה וסבל, אשר אף הם אינם מצדיקים ביצוע עבירות. למערער היה עניין אישי מובהק במינויו של אביו.

30. יחד עם זאת, עלי לחזור ולהדגיש כי לשיטתי יש לתת משקל ממשי להתנהלותו של נאשם משמתגלה העבירה. כשם שיש משמעות לשתיקת נאשם, כך יש משמעות להודאתו. במקרה שלנו, המערער שינה את גישתו בשלב מסויים (לא מוקדם אומנם), הודה בעובדות, חסך בזמן הדיונים, שהם משאב ציבורי, והתפטר מהכנסת. "מודה ועוזב יִרְחֵם" נאמר במשלי (פרק כ"ח, פסוק י"ג). המערער גם עזב לדבריו את העיסוק בפוליטיקה ומנסה לשקם את חייו בעיסוקים אחרים, שבהם בכוחו לתרום לחברה, כפי שאכן תרם בעבר, בפעילויות שפורטו לעיל. משכך, אני סבורה כי יש מקום לתת לאלה משקל נוסף באיזון הכולל, ולהפחית, ולו במידת-מה, מעונשו של המערער. עדיין, בסופו של עניין, עונש של מאסר בפועל מתחייב ממשקלם הסגולי של הערכים בהם פגע המערער, אשר בעומדם על כף המאזניים, גוברים על השיקולים האחרים.

על כן, אני מציעה להעמיד את עונש המאסר על 7 חודשי מאסר בפועל, במקום 9 חודשים שנגזרו על המערער על-ידי בית משפט קמא.

הקנס

31. אשר לקנס שהוטל על המערער נטען על-ידי באי כוחו, כי קנס בסך 300,000 ₪ מהווה סטייה קיצונית מהעונש הראוי והמקובל. ב"כ המשיבה ענה לטענה זו, כי סכום הקנס הוא סביר והולם, נוכח העובדה שמדובר במי שקנה שלטון עבור אחר – אביו, בכסף מלא.

בבואנו לדון בקנס יש לתת את הדעת לכך שהקנס שנקבע [בסעיף 28כ\(א\)\(3\) לחוק המפלגות](#) הוא:

"קנס פי ארבעה מהסכום העולה על המותר, או 18,200 ש"ח, לפי הגבוה שביניהם".

הנה כי כן, גובה הקנס תלוי בגובה החריגה. בעניינינו, החריגה כאמור יוצאת דופן בהיקפה. כדי לסבר את הדעת, כאשר שיטת החישוב היא פי 4 מהסכום העולה על המותר והחריגה היא בסך של כ- 5,204,104 ₪, נגיע לסכום קנס של כ- 20,816,416 ₪. מכאן שהקנס שהושת על המערער לא רק שאינו נראה מוגזם בנסיבות, אלא אף נוטה לקולא. בפועל, המערער גם הפיק, כאמור, טובת הנאה מביצוע מעשיו, שכן אביו נבחר להיות מועמד הליכוד בבחירות 99, ובעקבות זכייתו בפריימריס אף נבחר לראשות הממשלה. מטבע הדברים, היו לכך השלכות גם על מעמדו של המערער. על-כן לדעתי אין הצדקה להפחית מסכום הקנס.

סיכומו של דבר, אציע לחברי להעמיד את עונש המאסר בפועל על 7 חודשים, במקום 9 חודשים שנגזרו על-ידי בית משפט קמא.

יתר רכיבי גזר הדין ישארו בעינם.

י' שיצר, שופטת

השופט ז' כספי:**מעשי המערער**

עיינתי בחוות דעתה של חברתי, השופטת יי שיצר. אודה על האמת, למקרא הכתוב, נטיתי, בתחילה, לקבל, אולי, את מסקנותיה, או, לפחות, את כוון הדברים. אולם ככל שהעמקתי בעניין, הרהרתי וחזרתי ושקלתי את הדברים ואת נקודת האיזון הראויה, שוב לא ראיתי עימה, עין בעין, את התוצאה של ערעור זה שבפנינו.

אחזור ואזכיר במה דברים אמורים ומה טיבם של מעשי המערער, בגינם הורשע בבית המשפט קמא.

עניין לנו בסדרת עבירות על [חוק המפלגות](#), התשנ"ב-1992 (קבלת תרומה אסורה, קבלת סכומים מעל המותר, הוצאת סכומים מעל המותר, אי-ניהול מערכת חשבונות כנדרש ועבירה הנוגעת למסירת דוח של מועמד) וסידרה נוספת של עבירות על [חוק העונשין](#), התשל"ז-1977 (רישום כוזב במסמכי תאגיד, שבועת שקר ועבירות של מנהל בתאגיד).

כל אלה ביצע המערער לקראת מערכת הבחירות הפנימיות בליכוד בשנת 1999 ולאחריה. באותה תקופה הוא ניהל את ה-קמפיין בו התמודד אביו, אריאל שרון, לתפקיד יו"ר המפלגה והיה אחראי, בין היתר, גם על מערכת החשבונות של מטה ההתמודדות. בפועל הוא ניהל, בצד המסגרת החשבונאית הגלויה, גם מערכת חשבונות סמויה של תרומות והוצאות באמצעות חברת קש, אליה התקבלו תרומות, שעיקרן הגיע משלושה תאגידי חוץ. המדובר בסכום כולל של כמעט 1.5 מיליון דולר שהועברו מהם כתרומות לצורך ההתמודדות או ככיסוי הוצאות לספקי שירותים במסגרתה. מתאגיד ישראלי הועברו, כך, כ- 48,000 ₪.

על הכספים הללו לא דיווח המערער למטה ההתמודדות של שרון או למוסד לביקורת של הליכוד, ופעל מתוך כוונה להסתיר את מקורות המימון האלה והשימוש בהם, כולל בפירוט כוזב, שנתבקש על ידו, בחשבוניות שהגישו ספקים ונותני-שירות. הוא לא דיווח למטה ההתמודדות על הכספים שהתקבלו כתרומות והוצאו במסגרת הסמויה, מתוך כוונה לרמות. כתוצאה מכך, הוציאו הגורמים הכספיים והחשבונאיים במטה, דוחות המשקפים סכומים נמוכים בהרבה, עליהם חתם אריאל שרון, כולל בתצהיר, ואלה הועברו למוסד הביקורת של מפלגתו דאז.

לאחר שמבקר המדינה פתח בחקירה בעניין מימון מערכת הבחירות, הועברו מסמכיה הרשמיים של חברת הקש, כדי להראות, כי הכספים שהיו בשליטתה, שולמו בהתאם למטרותיה. בכך פגע המערער בניהולה התקיין, מתוך מטרה להסתיר את המסלול הסמוי

של העברת הכספים וגרם לרואה החשבון, שעסק בהכנת דוחותיה, להכין דוחות כספיים שאינם משקפים את השימוש האמיתי בהם.

חזרתי על תמצית הפרטים, כדי להזכירנו את התמונה הכוללת של מעשי המערער ואת החומרה הנשקפת מהם. כזכור, הורשע המערער בעבירות שיוחסו לו על פי הודאתו.

גזר הדין של בית המשפט קמא

בית המשפט קמא הביא, בהרחבה רבה, את מלוא הפירוט של מעשי הנאשם והתנהלותו, כולל כל הפרטים הכרוכים במסגרת ניהול כספי ה-קמפיין של אביו, אריאל שרון. כך הבליט את כל אותם קורים, כדבריו, שניטוו על ידי המערער, בדקדקנות, לצורך הגשמת גיוס כספים, ללא גבול וסייג, וכדי להגדיל, בדרך זו, את סיכויי אביו בהתמודדות, מול המועמדים האחרים לראשות הליכוד. כל הדרכים היו כשירות בעיניו, כך בית המשפט קמא, בין אם דרכי האמת ובין אם דרכי השקר, העורמה והכחש, ובין אלה גם החטאת חברו הטוב, שהיה נאשם עימו במשפט, כמסייע לפעולותיו הקלוקלות.

התיכנון הקפדני והסתרת המטרה האמיתית, תוך סיכון ההליך הדמוקרטי של הבחירות ותוצאותיו, משקפים את חומרתם היתירה של מעשי המערער. היו אלה, איפוא, בחירות מקדימות נגועות בשחיתות, תוך פגיעה בטוהרן ועד כדי חשש לקניית שלטון בכסף, על כל הסיכונים הכרוכים בה.

אגב כך דחה בית המשפט קמא את טענות באי-כוח המערער על שזה נאלץ לעשות את שעשה בשל כך שהסכומים שנקבעו [בחוק המפלגות](#), לצורך גיוס תרומות ולהוצאות, אינם ריאליים וכי זה לא היה היחיד שעבר עבירות כאלה. ראשית הבהיר, כי לא הובאו בפניו ראיות על אחרים שנהגו כמותו. וגם אם כך היה הדבר, דווקא הנפיצות היא בעוכריו, שכן היא יוצרת את הצורך לנפצה, כלשונו, בדרך של ענישה הולמת וראויה. בנסיבות כאלה לא קמה למערער, כך בית המשפט קמא, הטענה של הגנה מן הצדק בשלב הענישה. את הניצה הפוליטית יש לייבש, באמצעות ענישה הלימה, שתדגיש, כי דין עבריינים כאלה, לשבט ולא לחסד, הבהיר.

גם בחלוף הזמן עד להגשת כתב האישום בשלהי שנת 2005, לא נראה שיהוי בלתי-סביר, אשר מן הצורך להביאו בגדר שיקולי הענישה לקולא.

על הטענה של המערער, כי המדובר בנקיטה ראשונה של צעדים משפטיים בבית משפט, בגין מעשי עבירה על [חוק המפלגות](#), השיב בית המשפט קמא, כי בהפעלתה הראשונית של נורמה שבחוק, מצווה בית המשפט לנקוט בסנקציה ההולמת את הנורמה שהופרה. זאת, כדי שתהא תמרור אזהרה לעבריינים בכוח ועל מנת להתוות את הדרך גם לנאשם עצמו.

אל מול מה שהובא אודות המערער ומאפייני אישיותו החיוביים, כולל בתא המשפחתי, מצא בית המשפט להדגיש את מעשי העבירה המתבצעים מתוך נאמנות ומחויבות למען מי מבני משפחתו, ולהוקיעם. מי שעושה כך, לביתו עושה, אמר שם, לא למען פת לחם לאביו, אלא כדי לאפשר השגת שלטון ושררה.

אפילו התפטרותו של המערער מכהונתו כחבר כנסת, לא נראתה, בנסיבות העניין ועל פי הפירוט העובדתי שהובא בגזר-הדין, ככנה באופייה.

לאחר שקלול כל הנסיבות ראתה הנשיאה המלומדת של בית המשפט קמא את כף המאזניים כנוטה לענישה מחמירה ומוחשית, ששיקולי הרתעה וגמול הם המכריעים. על כן גזרה את עונשו של המערער למאסר בפועל בן 9 חודשים, למאסר מותנה ולקנס מכביד בן 300,000 ₪.

הערעור ועמדת המדינה

ב"כ המערער ראו בענישת המערער כך, משום עונש חסר-תקדים בחומרתו, שיש בו סטייה קיצונית מרמת הענישה המקובלת והראויה. לדעתם, התעלם בית המשפט קמא מנימוקים ומטיעונים לקולא והעניק משקל רב, יתר על המידה הראויה, לנימוקים לחומרה, תוך מתן פרשנות לחומרה, אפילו למה שהובא ונטען לזכותו.

לטעמם לא ניתן המשקל הראוי לכך שהמדובר במתכונת חוקית חדשה, שעסקה בדרכי המימון של הפריימריס, עם מגבלות קשות, שהיו בבחינת תקנה שאין הציבור יכול לעמוד בה. בנסיבות כאלה עומדת למערער, זו טענת באי-כוחו, הגנה מן הצדק, היכולה לשמש נימוק להקלה בעונשו, להבדיל מטענה כזו, השוללת הרשעה.

להתנהלותו של המערער בעצם הסרת חסינותו והתפטרותו מן הכנסת, לא ניתן משקל הולם, ובמיוחד בעת שנקבע לחובתו, כי החליט על התפטרותו רק לאחר שבית המשפט סירב לבקשתו לדחות את הדיון עד לאחר הבחירות וכי עשה זאת כדי להשמיט טענות באשר לקלון שבמעשיו.

גם מן העובדה, כי המדובר במערער, שהוא הראשון והיחיד שעמד לדין על עבירות לפי [חוק המפלגות](#), שהיו אז עבירות קנס, ובנסיבות כאלה מקובל שלא למצות את הדין, התעלם בית המשפט קמא, לדעת ב"כ המערער.

הודייתו, לקיחת האחריות על ידו, הצער והחרטה שהביע והתנהלותו האישית, בצד אישיותו החיובית, כפי שהוצגה מפי עדי אופי רבים בבית המשפט קמא, ראויים התחשבות ממשית, מה שלא נעשה בגזר הדין.

על כן עתרו לבטל את עונש המאסר בפועל ולהפחית, באופן ניכר, את הקנס הכספי שהוטל על המערער.

ב"כ המדינה עמד על המבחנים, לפיהם בוחנת ערכאת ערעור גזר-דין של בית המשפט קמא, בעת שהיא נקראת להתערב בו. לדעתו, העונשים שנגזרו סבירים והולמים את העבירות בהן הורשע המערער, בנסיבותיהן. המדובר בעבירות פליליות, שעל בסיס שחיתות ציבורית, המולידה את המסקנה של קניית שלטון עבור מישהו אחר.

מעשי המערער נתבצעו בשיטות מתוחכמות, בדרכי רמייה ובמטרה להסוות את המעשים שהובילו לבחירת אביו לראשות הממשלה. היתה בהם דריסה של כל הוראות החוק שנועדו להגן על ההליך הדמוקרטי. עניין לנו בסכומי עתק, שנתקבלו והוצאו, פי שבעה מן המותר, ועברו במסלול סמוי, תוך ביצוע מכלול שלם של עבירות שנועדו להסתירו.

ב"כ המדינה הצדיק את גישת בית המשפט קמא, בעת שדחה את טענת ההגנה מן הצדק שנועדה להקלה בעונש. גם לעניין תקנה שהציבור איננו יכול לעמוד בה וגם באשר לאכיפה בררנית, לא הונחה תשתית מתאימה המאשרת קבלת טענת הגנה זו, כפי שנטענה. גם אם המדובר בעבירות לפי [חוק המפלגות](#), שהיו אז עבירות קנס, הרי שיש לבחון את המכלול כולו. מכלול זה מעצים את החומרה העונשית, כפי שקבע בית המשפט קמא, באופן שאין להשוותו למקרים אחרים, פחותים בהרבה בחומרתם.

חלקו של בית המשפט במאבק בשחיתות, הוא מרכזי. לפיכך הציע לדחות את הערעור.

ענישה אינדיווידואלית ומשמעותה

"ענישתנו היא ענישה אינדיווידואלית של כל עבריין 'באשר הוא שם'".

אמירה זו הדגיש כב' השופט, כתוארו דאז, אלון, ב-[ע"פ 291/81 פלוני נ' מדינת ישראל](#), [פד"י לה \(4\) 438](#), בעמ' 442, בעת שבחן את משקל הנסיבות האישיות של העבריין מול הנסיבות המיוחדות של מעשה העבירה.

ובהמשך, ב-[ע"פ 433/89 אטיאס נ' מדינת ישראל](#), [פד"י מג \(4\) 170](#), בעמ' 174, העמיק את הדברים:

"זאת תורת הגישה האינדיווידואלית בתורת הענישה המקובלת

עלינו כקו מנחה בסוגיה קשה וסבוכה זו של הענישה ומטרותיה".

יסוד חשוב זה בענישה, צריך שיעמוד לנגד עינינו תמיד. גם אם שיקולים כלליים של האינטרס הציבורי גוברים, בסופו של דבר, אין לשכוח את הנסיבות האישיות ולהקנות להן את המשקל הראוי במסגרת משפטו של אותו נאשם. הקלה עם העברייני תהא ראויה, אם היא מוצדקת בנסיבותיה. אסור שהקלה כזו תידחה רק משום הנימוק, שמא תתפרש שלא כהלכה בעתיד. זו דרך קלה מדי לצאת ידי חובה. גם על כך עמד כב' השופט אלון שם בעמ' 175:

"ואין אנו רשאים ל'הקל' על עצמנו ולהחמיר עם הנאשם, מתוך הסתמכות על הנימוק והחשש שמא הקלה במקרה מסוים הראוי לכך ישמש תקדים למקרים אחרים שאינם ראויים לכך. חזקה על בית המשפט שידע להבחין בין מקרה למקרה לגופן של נסיבות ולעיצומם של דברים".

גם אנוכי אינני חפץ להקל על עצמי כאן. החשש, שמא תיפגם התווית נורמת ענישה תקדימית ראויה והולמת שהיא בבחינת חובה, כדברי בית המשפט קמא, לא יעמוד, אם אסבור, כי עניינו של המערער ראוי תוצאה עונשית אחרת, המשקפת נכונה, את מאזן השיקולים כולם.

אמות מידה שיש להדגישן

חברתי, השופטת שיצר, עמדה, בהרחבה, תוך התייחסות מפורטת לטענות המערער, על החומרה שבמעשיו. על כל אלה, השיטה הנפסדת במעשים, הביצוע הדקדקני בדרכי עורמה והסתרה, הניצול של ממון רב, בדרכים ובשיעורים שלא הותרו, תוך הטעייה וכזב ועל הסכנה הנשקפת לטוהר הבחירות במצב שכזה, אין לי להוסיף. גם בית המשפט קמא עמד על אלה.

גם אנוכי משתומם מן ההיקף ודרכי הביצוע הנלוזות. גם אני חרד לטוהר הבחירות, אבן-יסוד בשיטה הדמוקרטית של כל מדינה חופשית. אלא שלטעמי, אכן ניתן למצוא בכל היקף גזר-הדין ואמירותיו הנוקבות, התייחסות מחמירה, מחמירה יתר על המידה הראויה בנסיבות, אפילו לעניינים שבדרך כלל משמשים כשיקולי הקולא, בלא סייג ובלא הטלת דופי בהם.

לדעתי, עניינים אלה, שאעמוד עליהם, בהמשך, ראויים התחשבות רבה יותר. כזו לא הוקנתה להם בגזר הדין. התחשבות כזו, במשקלה הכולל, בצד התעלמות ממשקלם של מרכיבים חשובים, צריכה לשנות את נקודת האיזון. התחשבות ראויה באלה, צריכה להביא לעונש מתון יותר ועד כדי מחשבה, האם אמנם, בנסיבות הכוללות, ראוי לחייב

מערער זה במאסר מאחורי סורג ובריח. באשר לרכיב הקנס, אומר מייד, אין הוא מופרז בעיני. היפוכו של דבר הוא הנכון. אילו בידי היה, הייתי מחמיר בו יותר. הסנקציה העונשית הכספית, במסגרת עבירות כאלה שביצע המערער, ומבלי שאתעלם מכך שאין המדובר בשליחת-יד בכספים, או בעבירות דומות, צריכה להיות מתמירה מאוד. בדרך הזו, אקדים ואומר את המאוחר, צריך להכביד את היד על עוברי עבירות שכאלה, לפחות בעת הנוכחית, יותר מן הצורך לשולחם אל מאחורי סורג ובריח. כך נראה, יבואו על סיפוקם שיקולי הגמול וההרתעה, שבית המשפט קמא הדגישם, יותר מחיובו של העבריין במאסר בפועל, שמידתו, כשלעצמה, גבולית.

ההודיה, לקיחת האחריות והחרטה

לא הרבה נאמר על אלה בגזר-הדין. מקובל במקומותינו, כי ככל שהמדובר במשפט מורכב וסבוך, הזקוק השמעת עדים רבים ואפשרות של טענות משפטיות, למיניהן, כשחשכון הזמן ניכר ובמיוחד כאשר העבירות נעברו לפני שנים, המשקל היחסי של הודאה, רב מן הרגיל. לקיחת האחריות הפומבית וההכאה על חטא, של איש ציבור לשעבר, שביצע את מעשיו הקלוקלים במסגרת הציבורית, יש לה משקל ניכר. בדרך הזו עשיית המשפט אפקטיבית ואין נדחית לפרק זמן ארוך – לעיתים ארוך מדי, בשל צוק העיתים – שאז השפעתו על הפוליטיקאים ועל הציבור כולו, הולכת ופגה, הולכת ומתפוגגת. גם את אלה צריך לייחס לזכות המערער וביתר שאת.

הנסיבות האישיות

בית המשפט קמא עמד על הנסיבות האישיות של המערער ועל אופיו הטוב ופעילותו הציבורית-התנדבותית בתחומים שונים.

אלא שלטעמי לא הועמדו הדברים על מלוא היקפם ואף לא ניתן להם המשקל המתאים. ראוי היה המערער, כי הנסיבות האלה כולן יעמדו לזכותו, מבלי ליצור קשר ישיר ביניהן לבין הרקע לביצוע העבירות על ידו. הנאמנות והמחויבות כלפי אחרים, הועמדו בצל הקישור הישיר הזה של בית המשפט קמא, עם ביצוע העבירות מתוך נאמנות ומחויבות, כדבריו, כדי לסייע לבן משפחה להשיג את יעדיו האישיים. לגופם של דברים, וכאן לקח אותם בית המשפט בחשבון, אי אפשר להתעלם גם מן הסבל האישי של המערער, כבר מזה למעלה משנה, בשל מצבו הקשה של אביו.

שורה של עדי אופי, לא פחות מאחד-עשר עדים, לא כולם ידידיו האישיים, התייצבו להעיד בעבור המערער. הם דיבור מתוך היכרות עמוקה עימו בתחומים שונים ובמישורים רבים, מהם ציבוריים ומהם אישיים. מה שבולט לעין בדברים, הן התכונות עליהן עמדו העדים ועניינן – צניעות ושקט אישי, רוח צעירה, מוטיבציה לסייע לאחרים, משפחתיות מוגברת,

חברות עמוקה, אהבת האדם והטבע והתגייסות בשעת צרה, כמעט בלא גבולות. וכל אלה מתוך מהלך של היכרות בת – שנים, במרבית המקרים. כפי שאמרתי כבר, המשקל המצטבר של מה שאמרו העדים אודות המערער והתמונה שנצטיירה אודותיו מתוך דבריהם, צריך היה למצוא ביטוי רב יותר בשיקולי הענישה ובענישה עצמה, ממה שניתן לאלה בגזר הדין של בית המשפט קמא.

ההתנתקות מן העשייה הציבורית-פוליטית

על פי מה שהובא בפני בית המשפט קמא, אין מקום להטיל ספק בכנות מהלכיו אלה של המערער. כל מי ששלח ידו בעשייה הציבורית ואפילו אזרח מן השורה, יכול להבין עד כמה "חידק פוליטי" זה של המעורבות בפעילות ציבורית, נטוע עמוק אצל אלה העוסקים בכך. כאש בעצמותיהם. אין הם מרפים ועד כדי כך שלעיתים, גם אחרי בלותם (בעקבות הרשעה), היתה להם עדנה.

לא רבים נהגו כמערער, בנסיבות דומות. לא-מעט מהם ניהלו מלחמת-חורמה להוכחת חפותם, בעיניהם. ספורים, אולי, החליטו לנתק עצמם מייד, ממה שנראה כשררה וכמקור הכוח. בודדים מאוד הדירו רגליהם, בטרם נשפטו, מן הפעילות הפוליטית.

בהקשר זה, מותר לשאול, האם יש צורך בייבוש הביצה הפוליטית כולה? אינני יודע, לאשורו, את מובנו של ביטוי זה, שהרי הביצה הפוליטית שוקקת ורוחשת חיים. המרקם של מרביתם הוא חיובי. כבר ייבשנו ביצות הרבה וגם אגם. כחלוף דור, כבר ניחמנו על הייבוש הטוטאלי הזה. מכל מקום, המערער ייבש את ביצתו הפוליטית שלו. הוא ייבשה כליל. כאשר בא ועשה כן, ובעיתוי הדברים, צריך להקנות לכך את המשקל המלא. אינני סבור, כי בית המשפט קמא עשה זאת, במאזן הכולל של הדברים.

המגבלות הקשות בחוק וראשוניות ההאשמות

עיקר העבירות שביצע המערער הוא על [חוק המפלגות](#). העבירות על [חוק העונשין](#), הן כעבירות נלוות לאלה המרכזיות. המצב, המוזר לכאורה, לפיו העבירות המרכזיות (שהיו עבירות קנס, בעת הרלבנטיות) קלות בעונשיהן מאלה הנלוות (עבירות שבצידן מאסר), איננו צריך להפתיע. לעיתים, מה שעושה העבריין, כדי להסתיר את מעשיו, חמור יותר בעונשו מאלה עצמן. כך, למרבית הצער, גם בענייננו. עם זאת, אין לשכוח, כי החומרה היא במכלול כולו.

כאשר בא אני למוד את משקל החומרה של המכלול הזה, אי-אפשר להתעלם מכך שכתב האישום כנגד המערער, בהקשר זה, הוא יחיד וראשון. אי-אפשר להשוותו, בהקשר ענייננו, לעבירות על חוקים אחרים, כדרך שעשתה חברתי השופטת שיצר, אפילו אם עניין לנו שם בעבירות בחירות. להבדיל מעבירות כאלה, שמרביתן נחקקו זה מכבר, [חוק המפלגות](#)

נחקק בשנת 1992 (תחילתו היתה משנת 1993) ומותר לקבל את טענות ב"כ המערער, כי מדובר במתכונת חוקית חדשה, שהטילה מגבלות קשות על סכומי ההוצאות המותרים לצורכי הבחירות המקדימות. המתכונת החדשה הזו נועדה למנוע עבירות ממין אלה שביצע המערער. בסופו של עניין, למרות דברי אזהרה שונים, בשעתו, אודות היכולת לעמוד במגבלות כאלה, בחר המחוקק, בעיניים פקוחות, להטילן ולחייב בהן את כל המועמדים המתחרים בבחירות מן הסוג הזה. יצירת מצב כזה, בבחינת תמרור אזהרה לכל, מלכתחילה, היא ראויה, אמנם, אך יש בה גם קושי, בכל הנוגע להערכה, בדיעבד, את מעשיו של מי שהיפר את הנורמות הקשיחות, שנקבעו מתוך התעלמות כלשהי מן המציאות. ועוד טרם דיברנו על כך שכתב אישום זה, הוא ראשון ויחיד בנסיבות הללו.

אבחן את המשתמע מאלה בכל הנוגע לענישתו הראויה של המערער.

על ההגנה מן הצדק

אתחיל בעניין טענת ההגנה מן הצדק בהיקפה המלא. צריך להזכיר, כי המדובר בדוקטורינה הילכתית המכירה בסמכותו של בית המשפט לבטל כתב-אישום שהגשתו או בירוור עומדים בסתירה לעקרונות של צדק והגינות משפטית. מקורה במשפט המקובל האנגלי. נעשה בה שימוש, במקרים מסויימים, גם על ידי בתי המשפט בארצות-הברית.

תחולת ההגנה במשפטנו נקבעה מפורשות, בהלכה המחייבת, ב-[ע"פ 2910/94 ארנסט יפת ואח' נ' מדינת ישראל, פד"י נ\(2\) 221](#), נתחזקה בבג"צ 4680/96 זרח גהל נ' היועץ המשפטי ואח', (לא פורסם) ובוססה ב-[בג"צ 1563/96 עו"ד מרדכי כץ נ' היועץ המשפטי לממשלה ואח', דינים עליון, נא, 403](#).

המבחן הקובע אצל כב' השופט ד' לויין בעניין [ארנסט יפת](#), הוא "מבחן ההתנהגות הבלתי נסבלת של הרשות", היינו התנהגות שערורייתית, שיש בה משום רדיפה, זיכוי והתעמרות הנאשם...

המדובר במקרים בהם המצפון מזדעזע ותחושת הצדק האוניברסלית נפגעת, דבר שבית המשפט פעור פה מולו ואין הדעת יכולה לסובלו" (ראה שם בעמ' 370).

בעניין זרח גהל הושם הדגש על חוסר האפשרות של בית המשפט "להעניק לנאשם משפט הוגן, או שיש בניהול המשפט משום פגיעה בחוש הצדק וההגינות, כפי שבית המשפט רואה אותו".

כב' השופט קדמי, בעניין מרדכי כץ ראה את ההגנה כצומחת מהתנהגות בלתי נסבלת של הרשות, "המבטאת את נקיעת הנפש הציבורית מפני הנקיטה באותו קו של התנהגות,

כאשר נקיעת הנפש משקפת לא רק סלידה מאותה התנהגות, אלא גם חשש מפני הפיכתה לנורמה".

"חוסר תום-לב (של הרשות – ז.כ.). המצדיק ביטול כתב האישום" הגדיר כב' השופט קדמי, עילה המאפשרת את הטענה, בבג"צ [8819/96 אריה בן-עמי נ' היועץ המשפטי לממשלה](#), תק-על, כרך 197(1), תשנ"ז/תשנ"ח – 1997 בעמ' 367.

במהלך השנים שמאז, נתמסדה הגישה שנטבעה בעניין יפת, בכל הנוגע להתנהגות בלתי-נסבלת או שערורייתית של הרשות, כנזכר, כמבחן המתנה את החלת ההגנה מן הצדק (אף כי מצינו החלטות שהרחיבו את המבחן הזה, תוך עקיפת ההלכה). דעתם של לא-מעטים לא היתה נוחה מאמת מידה זו, ואלה סברו, כי היא נוקשה מדי או כי צמצום ההגנה, לנסיבות כאלה, אין בו כדי לענות לקשת הטעמים, העשויים להצדיק את הפסקתו של ההליך הפלילי. ראה האמור אצל [סגל וזמיר, "הגנות מן הצדק כיסוד לביטול אישום-על-קו התפר בין המשפט הפלילי למשפט הציבורי"](#), הפרקליט מז (תשס"ד) 42.

ב-ע"פ [4655/02 מדינת ישראל נ' בורוביץ](#), פד"י נט (6) 776 ניתן מענה לביקורת הזו על ידי כב' המשנה לנשיא (בדימ') א' מצא וכב' השופטים א' לוי וא' גרוניס, והיקף פריסתה של ההגנה, הורחב במידה משמעותית. המבחן שנקבע שם, מקל וגמיש יותר, הוא מבחן "הפגיעה הממשית בתחושת הצדק" ראה בעמ' 806.

ובאשר לשימוש בהגנה לצורך העונש, אמר שם בית המשפט, בעמ' 808:

"...בין היתר, עשוי בית המשפט לקבוע, כי הפגיעה שנגרמה לנאשם אף שאינה מצדיקה את ביטול כתב-האישום שהוגש נגדו, מצדיקה היא את ביטולם של אישומים ספציפים, או תהא ראויה להשקל לטובתו בקביעת עונשו, אם יורשע".

ובסופה של הקביעה לגופם של דברים, אמר שם בית המשפט, בעמ' 851, תוך שהוא דוחה את הבקשה לקבל את הטענה כסעד של ביטול האישומים או זיכוי, אך מותיר על כנה את האפשרות לעשות בה שימוש להקלה בעונש:

"לאחר שבחנו את שלל טענותיהם של המערערים כנגד צדקתו והגיונותו של ההליך הפלילי שנוהל בעניינם, מסקנתנו היא כי לא היה בהן, כל אחת כשלעצמה, כדי להקים להם סעד של ביטול כתב-האישום או זיכוי מחמת הגנה מן הצדק (זאת, להבדיל, אולי, מהשלכות קונקרטיות במישור הוכחתן של העבירות). גם משהשקפנו במבט-על על הפגמים שנפלו בהליכי החקירה ובראיונות כמכלול -

בחינה שאף אותה יש לערוך במסגרת הדיון בטענת ההגנה מן הצדק - נחה דעתנו, כי לא הייתה בניהולו של ההליך הפלילי בעניינם של המערערים משום פגיעה חריפה בתחושת הצדק וההגינות המצדיקה את ביטולו של ההליך או את זיכויים מחמת הגנה מן הצדק (זאת, להבדיל, אולי, מסעד של הקלה בעונש)".

ועוד לפני כן עמד כב' השופט, כתארו דאז, מצא, על השימוש הזה בהגנה, בע"פ 6471/00 - הר-שפי ואח' נ' מדינת ישראל, פד"י נו (3) 756, בעמ' 762:

"החלטה של 'הגנה מן הצדק' עשויה להקים 'השתק פלילי'. יש שבכוחה למנוע את הרשעתו של מי שאשמתו הוכחה; ויש שבכוחה למנוע הטלת עונש חמור על מי שעבירתו מצדיקה לכאורה ענישה חמורה".

בימים אלה ממש נשלמה מלאכת החקיקה שביקשה לעגן בחוק, את טענת ההגנה מן הצדק, במסגרת הטענות המקדמיות, המנויות [בסעיף 149 לחוק סדר הדין הפלילי](#) [נוסח משולב], התשמ"ב-1982. לרשימת הטענות המקדמיות הקיימות בסעיף האמור, שאותן רשאי להעלות נאשם, נוספה, בהתאם, טענה זו:

"(10) הגשת כתב האישום או ניהול ההליך הפלילי עומדים בסתירה מהותית לעקרונות של צדק והגינות משפטית".

ראה [חוק סדר הדין הפלילי](#) (תיקון מס' 51), התשס"ז-2007, ס"ח 2095 מיום 21.5.07, בעמ' 308.

עדיין נותר לבחון את השאלה, מהי משמעות הכללת הטענה בדבר הגנה מן הצדק בחוק, לעניין אפשרות העלתה כטענה להקלה בעונש. השאלה עשויה להתעורר, מתוך כך שהטענה הוכרה בחקיקה לצורך ביטול האישום (ראה נפקותן של טענות מקדמיות – [בסעיף 150 לחסד"פ](#)) ולא בהקשר הענישה, כטענה להקלה בעונש, שנתרה בפסיקה בלבד.

אינני סבור, כי מיסוד ההגנה בחקיקה, כך, מונע את השימוש בה, בהקשר אחר, כמו בעת טיעון להקלה בעונש.

ראשית, כאשר המדובר בהכללתה בגדר של טענה מקדמית אפשרית, ובלא שהושם סייג על השימוש בה בנסיבות אחרות, כמו בסופו של המשפט לצורך הענישה, לא נוצרה מניעה לעשות בה את השימוש האחר הזה.

שנית, השיקולים המשמשים את בית המשפט כשיקולי ענישה, בעיקרם הם יצירי הפסיקה, שהלכו ונתגבשו במשך השנים. נותרנו, איפוא, עם טענה לעונש, שהיא עצמה יצירת הפסיקה היא, ועל כן אין מניעה לעשות בה שימוש, כדרך שההגנה עושה שימוש בטענות אחרות שבכוון להקל בעונשו של נאשם.

בעניין **בורוביץ** (שם בעמ' 807) נקבעה גם דרך הבחינה של החלת ההגנה על מקרה נתון. הבחינה הזו היא בת שלושה שלבים:

א. בשלב הראשון מזהה בית המשפט את הפגמים שנפלו בהליכים שננקטו ועומד על עוצמתם.

ב. בשלב השני הוא בוחן אם בקיומו של ההליך הפלילי, חרף הפגמים הללו, יש משום פגיעה חריפה בתחושת הצדק וההגינות. בשלב זה בית המשפט מאזן בין האינטרסים השונים, כמו חומרת העבירה המיוחסת, עוצמת הראיות, נסיבות אישיות, מידת הפגיעה ביכולת הנאשם להתגונן, חומרת הפגיעה בזכויותיו וסיבתה ועוד.

ג. בשלב השלישי, אם שוכנע בית המשפט, כי קיום ההליך, אכן כרוך בפגיעה חריפה בתחושת הצדק וההגינות, עליו לבחון אם לא ניתן לרפא את הפגמים שנתגלו, באמצעים מתונים יותר מאשר ביטול כתב-האישום ובהם גם התחשבות בקביעת עונשו, אם יורשע.

ראה גם את שאמרה על מבחני השלבים האלה, כבי' השופטת ד' ברלינר ב-[ע"פ 8168/05 פלינק נ' מדינת ישראל](#), בפיסקה 29 (ניתן ביום 31.5.07 – טרם פורסם).

יש לשים אל לב, כי בתיקון [סעיף 149 לחוק סדר הדין הפלילי](#) עשה המחוקק שימוש במונחים "**סתירה מהותית**" (תחת "**פגיעה חריפה**"), בלשון הפסיקה) ו- "**עקרונות של צדק והגינות משפטית**" (תחת – "**תחושת הצדק וההגינות**"), בפסיקה).

מונחים אלה, שאינם שונים מהותית מקודמיהם יצירי הפסיקה, אינם מונעים את השימוש בבחינת שלושת השלבים. היפוכו של דבר הוא הנכון. העובדה, כי בעניין **פלינק** (שניתן לאחר תיקון החקיקה), הוזכרו שלבים אלה ואף נעשה באחד מהם שימוש לגופו של דבר, מדברת בעד עצמה.

הבחינה השלבית הנזכרת היא בת-משמעות גם לעניין ההתחשבות בקביעת עונשו של נאשם, בין אם הטענה נדחתה לגופה ולא הוחלה במלואה ובין אם נטענה, מלכתחילה, כטענה להקלה בעונש, כבענייננו.

מובן, כי למסלול העלאת הטענה, חשיבות בכל הנוגע לדרך הבחינה. אם טענת ההגנה מן הצדק מועלית כטענה המבקשת, במלוא התוקף, לבטל את ההליך, כי אז יש צורך לבחון אותה באמצעות המסננת של שלושת השלבים. אם תידחה הטענה, עדיין יוכל מה שנטען לשמש להקלה בעונש. אם מלכתחילה אין טוענים את טעמי הגנת הצדק לצורך ביטול ההליך, ניתן לרכך את בדיקת השלבים ולמקד אותה בבחינת עוצמת הפגמים או הטעמים האחרים העומדים בבסיס הטיעון, שהרי נקודת המוצא בטיעון הזה היא שאין המדובר בעוצמה המצדיקה את הביטול או הזיכוי.

המסקנה המתבקשת, איפוא, היא, כי מלכתחילה, בעניין כשלנו, הנסיבות היוצרות את הטענה, אינן צריכות להיות בעוצמה הנדרשת לצורך ביטול ההליך או זיכוי הנאשם. העוצמה יכולה להיות פחותה מזו, שהרי המדובר בשיקול לקולא, שמידתו עשויה להשתנות מעניין לעניין. כך גם מידת ההתחשבות בו. המידה הזו, כיתר שיקולי הענישה של העבריין, פרושה על מיתחם. מחוג הענישה של בית המשפט ינוע על פני השנתות שעל לוח המיתחם הזה, על פי המשקל שיקנה בית המשפט לאותה טענה, בנסיבות עניין פלוני.

משמעות טעמי ההגנה מן הצדק בענייננו

עיקר מנינה ובנינה של טענת ההגנה מן הצדק של המערער, נסב על המתכונת החוקית החדשה שנקבעה [בחוק המפלגות](#), התשנ"ב-1992, ואשר הטילה, כנזכר, הגבלות קשות על דרכי המימון של הפריימריס, שיעורם ומקורותיהם. לטענת ב"כ המערער, מגבלות אלה, שלא היו ריאליות ואשר נחקקו למרות דברי אזהרה לא-מעטים בעניין זה, היו בבחינת תקנה שאין הציבור יכול לעמוד בה.

כבר אמרתי, כי המחוקק בחר, במודע, להטיל את המגבלות, באופן זה, ולחייב בהן את כל המועמדים המתחרים בבחירות כאלה. זו אמת מידה החלה, באופן שוויוני, על כל אחד מן המתחרים. בה בעת היא גם תמרור אזהרה לכל. אין ספק, זו נורמה ראויה. עם זאת, אי-אפשר להתעלם ממה שהובא בפני בית המשפט קמא בכל הנוגע לריאליות של הכללים והמגבלות שנקבעו. מותר לקבל את זאת שהיתה בקביעה מעין זו, התעלמות כלשהי מן המציאות. גם אם אין הדבר בגדר של תקנה שאין הציבור יכול לעמוד בה, עדיין יצרה הקביעה הקשיחה הזו של המתכונת החדשה, קשיים ענייניים, שלא איפשרו, כך על פי הראיות שהובאו, עשייה סבירה של הנדרש, ממתמודד בבחירות האלה, אל מול ציבור בוחריו.

המצב הזה, ברור, אין בו פגיעה חריפה בתחושת הצדק וההגינות ואף איננו עומד בסתירה מהותית לעקרונות של צדק והגינות משפטית. ההגנה גם לא טענה כך, שהרי לא סברה, כי בכוחו להביא לביטול ההליך. לא רק זה, אפילו כנתון המשמש להקלה בעונש, עוצמתן של

הנסיבות האלה, כשלעצמן, איננה עוצמה קיצונית. לטעמי, היא בגדר נסיבה שאי-אפשר להתעלם ממנה והיא שיקול לקולא הראוי להילקח בחשבון עם יתר השיקולים העומדים לזכותו של המערער.

מה שעשוי, איפוא, להטות את הכף בעניין העונש איננו משקלה של הנסיבה הזו לבדה, אלא המשקל המצטבר של שיקולי הקולא כולם.

האם עבירה נפוצה?

לא עלה בידי לרדת לסוף הדברים בגזר הדין, בכל הנוגע לשאלה האם עניין לנו בעבירה נפוצה, אם לאו. זהו מלכתחילה, עניין מוקשה שבית המשפט קמא לא הצליח, לטעמי, להתמודד עימו כראוי.

אי-אפשר לבוא ולדחות את טיעוני ב"כ המערער, מחמת כך שלא הובאו ראיות, כי רבים אחרים נהגו כמותו, ובנשימה אחת לקבוע גם שאם נפוצה העבירה, כי אז הנורמה הזקוקה התוויה, צריכה להיות מחמירה. אחת מן השתיים, לא שתיהן יחדיו.

על פי מה שהיה בפני בית המשפט קמא, הוא לא יכול היה, אכן, לקבוע, כי רבים אחרים פעלו כדוגמת המערער, אפילו הובאו אמירות, כאלה או אחרות, בכיוון זה. אם כך הדבר, צריך היה לדבוק בזה שאין המדובר בעבירה נפוצה.

על הבסיס האמור, כמו גם על פי מה שהזכרתי בעניין המגבלות הקשות שנקבעו בחוק, בולטת שאלת הראשוניות. במקרים רבים לוקח בית המשפט ראשוניות זו, גם אם אין המדובר במקרה בודד, לא כל שכן, כשהוא כזה, בחשבון שיקולי הענישה.

כך, למשל, ניכר הדבר, בעת שמונחת על הפרק הכרעה הכרוכה בשינוי השקפות חברתיות-ערכיות. ראה את שנאמר על ידי כב' השופטת, כתוארה דאז, בייניש ב-[ע"פ 4596/98 פלונית](#) נ' מדינת ישראל, פד"י נד (1) 145, בעמ' 187-180, כאשר נדונה שאלת הלגיטימיות של ענישה גופנית כלפי ילדים. תוצאתו הענישתית הקלה של אותו מקרה, שכלל גם התעללות בשני קטינים, משקפת, הלכה למעשה, גישה זו.

גם בעבירות הסמים הקשות בא, בשעתו, לביטוי, העקרון, לפיו יש להחמיר בענישה, משום התגברותה של הפשיעה בתחום עבריינות זה והפיכתו למכת מדינה, שאז נדחקים שיקולי הקולא לקרן זווית. ראה את שנאמר על ידי כב' השופט, כתוארו דאז, אלון ב-[ע"פ 332/87 בר און נ' מדינת ישראל, פד"י מב \(1\) 382](#), בעמ' 387. ראה גם את שנאמר ב-[ע"פ 898/79 פיצחודה נ' מדינת ישראל, פד"י לד \(3\) 289](#) וב-[ע"פ 85/80 קטאשוילי נ' מדינת ישראל, פד"י לד \(4\) 57](#). ומכלל הן אתה למד לאו.

ועל ההבחנה, בהתייחס לעבירות אינוס, בין תופעה שאיננה נפוצה ואין חשש ממשי שאחרים ייגררו למעשים דומים לבין תופעה הקורית באופן תדיר ומשפיעה על האוירה והמציאות בארצנו, ראה את שנאמר ב-ע"פ 296/79 צור נ' מדינת ישראל, פד"י לד(4) 76, בעמ' 83.

ראה גם מה שאמרה כב' השופטת ד' ברלינר ב-ע"פ (ת"א) 70848/00 לבנת נ' מדינת ישראל תק-מח 2002 (2) 242, אודות עבירה, שההעמדה לדין בגינה, היא לראשונה: **"כמדיניות אין בית המשפט נוהג להחמיר ולמצות את הדין עם נאשמים היוצרים את התקדימים הראשונים בתחום מסויים"**.

גם שם (המדובר היה בעבירה לפי [חוק ניירות ערך](#) – העמדת חשבון כיסוי לעברייני), כך נקבע, לא תפס עניין זה, בגזר דינו של בית המשפט קמא, את המקום הראוי בשקלול הסופי. על כן הוקל עם המערער, עד כדי ביטול הרשעתו וחיובו ב-שלי"צ.

את כל אלה ואת המשתמע מהם, לא לקח בית המשפט קמא בחשבון עניינו של המערער. יותר מזה, למרות שהיה ער לראשוניות האשמה, בנסיבות של קיום נורמות חדשות שביצוען, הלכה למעשה, לא היה קל, כלל ועיקר, בחר להתוות סנקצית ענישה מחמירה ומרתיעה ובה ראה, כמעט, את חזות הכל.

אי-אפשר לקבל גישה כזו, בנסיבות האלה. בהמשך אעמוד על מהלומת פטיש הענישה. זו איננה נחוצה כאן, לגופה. היא איננה ראויה, כאשר שיקולי קולא נוספים עומדים למערער להתחשבות מקלה.

אין מחמירין יתר על המידה בטרם מזהירין

העקרון, לפיו אין עונשין אלא אם מזהירין תחילה, הוא כלל מוסד של "עקרון החוקיות". עמד על כך, לדוגמא, כב' השופט, כתוארו דאז, מ' חשין ב-ע"פ 3520/91 [תורג'מן נ' מדינת ישראל](#), פד"י מז(1) 441 בעמ' 455:

"עקרון יסוד הוא במשפט: אין עונשין אלא אם כן

מזהירין: Nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege -

והוא "עקרון החוקיות".

והוסיף ואמר שם, בעמ' 456:

"עקרון שלטון החוק משמיע את עקרון החוקיות, ומוסיף הוא ומשמיע צורך בהפעלת החוק באורח שוויוני וללא הפלייה, בהתאם לכללים ידועים וקבועים מראש, ללא שרירות וללא מיקריות. הפעלת החוק באורח מיקרי - שלא על דרך מדיניות קבועה, ברורה ומבוקרת מראש - משמיעה שרירות, ושרירות הינה אויבת שלטון החוק".

גם כב' השופטת פרוקצ'יה עמדה על הדברים בבג"צ [6358/05](#) ואנונו נ' אלוף פקוד העורף יאיר נווה, תק-על 2006 (1) 320 :

"דרישת הבהירות בנורמה הפלילית נגזרת מעקרון החוקיות. איסור פלילי שאינו מוגדר די צורכו, באופן שאדם ידע כיצד לכלכל את דרכו ולהימנע מהפרתו, אינו מתיישב עם עקרון היסוד לפיו אין עונשין אלא אם כן מזהירין תחילה. מציאות כזו עשויה לגרום לאובדן הבטחון המשפטי של הפרט (ש.ז. [פלר, יסודות בדיני עונשין](#), (כרך א'), עמ' 15-16; [דנ"פ 1558/03 מדינת ישראל נ' אסד, פד"י נח\(5\) 547, 3-562; רע"פ 9818/01 ביטון נ' סולטן. תק-על 2005\(1\) 4187, פסקה 4\). בצד תכליתן של הנורמות הפליליות לקבוע כללי התנהגות מהותיים, מבקש המשפט להבטיח, כי משמעותן תהיה מובנת לפרט, וכי לא ייעשה שימוש שרירותי בדרך אכיפתן \(לוי, לדרמן, עיקרים באחריות פלילית, 62\). דרישה זו לבהירות הנורמה הפלילית הוכרה כבר מקדמת דנא בשיטות המשפט המערביות כאחת הערבויות החשובות ביותר להגנה על חירותו של הפרט. כבר ב-1875 פסק בית המשפט העליון האמריקאי כי:](#)

Laws which prohibit the doing of things, and provide a punishment for their violation, should have no double meaning. A citizen should not unnecessarily be placed where, by an honest error in the construction of a penal statute, he may be subjected to a prosecution... . Every man should be able to know with certainty when he is committing a crime" (United States v. Reese, 92 U.S. 214, 219-20 (1875).

ראו גם- Grayned V. City of Rockford, 408 U.S. 104, 108-9 (1972); [ד"נ 7/78 זקצר נ' מדינת ישראל, פד"י לב\(2\) 828, 3-3](#); Goldsmith, The Void for Vagueness ;Doctrine in the Supreme Court, Revisited, 30 Am. J. Crim. L. 279(2003) 286-294; Joseph Kolender V. Lawson, 461 U.S. 352, 357 (1983).Burstyn Inc. V. Wilsom 343 U.S. 495 (1952);Sunday Times V. United Kingdom 2E.H. 270R.R. 245, (1979).”

גם דרך האכיפה היא נגזרת של עקרון החוקיות וגם לה מעמד בן-משמעות בהקשר ענישתו של העבריין. ראשית, אם ימצא, כי האכיפה כלפיו חורגת מגדר הקיים כלפי אחרים, השפעתה של זו על ענישתו, תהא ממשית. לעיתים גם יותר מזה. שנית, בתי המשפט עושים שימוש בכלל הזה, כפשוטו. אין עונשין ביד קשה, בתחילה. ראשית - מזהירין.

בתי המשפט נהגו כך, כנזכר, אפילו בעבירות קיימות, מימים ימימה, בעת שהיה כרוך בהן שינוי השקפה מהותי או בעת שאלה הפכו, כמעט, לנגע רע, הולך ומתרבה. לא כל שכן כך, בענישה של מקרים ראשוניים או בעבירות שאינן נפוצות. ממין ההגיון הוא, כי היד המענישה איננה צריכה להלום בפטיש במקרים כאלה. מהלומת הענישה נחוצה כאשר, חרף האזהרות, הפשיעה מסוג מסויים, הולכת וגוברת, שאז ימוצה הדין עם העברינים. הבה ונשמור, בעניין כשלנו, את מהלומת פטיש הענישה, לעתיד, אם יתחייב הדבר.

לאחרונה נתן ביטוי לעקרון זה, כבי' השופט רובינשטיין ב-[ע"פ 1725/07 מדינת ישראל נ' אבו סעיד ואח'](#) (ניתן ביום 14.5.07 – טרם פורסם):

”דומה כי העונש שהוטל על המשיבים אינו מגיע – בכל הכבוד – לדרגת החומרה של הענישה הנחוצה; יש מקום ליתן ביטוי מוחשי יותר למדיניות המחמירה. ראשית, לדידנו מחייבת עבירה זו מאסר מאחורי סורג ובריח; וכמובן – תוך התחשבות בנסיבות האינדיבידואליות, שאין בלעדיהן בענישה – גם מאסר שאינו קצר, במקרים המתאימים. כוונת המחוקק תתגשם על ידי-כך. ואולם, אם נרצה, בחינת אין מחמירין יתר על המידה בטרם מזהירין כי הרף יועלה – אף שהעבירה בספר החוקים מקדמת דנא – ובהתחשב בכך שאין זה ממנהגה של ערכאת ערעור למצות את הדין, אציע לחברי כי נצעד צעד לא גדול”.

וכן הוסיף:

"איננו ממצים את הדין. אילולא כל האמור היינו מחמירים יותר. קולו של פסק דין זה צריך שייצא במונח העקרוני והערכי, כי עבירה זו ראויה לענישה בקו מחמיר, גם אם ראשית ענישתה מצער יחסית; ואל יתפלאו סוחטים ומסייעיהם אם בעתיד יוטלו במקרים מתאימים גם שנות מאסר רבות יותר במידה משמעותית".

לצורך ענייננו אין חשיבות לעבירות שבהן דובר שם (סחיטה באיומים) או התוצאה העונשית (החמרה בעונש המאסר בפועל). מה שחשוב הוא עקרונו של דבר: אין מחמירין אלא אם מזהירין, כי הרף יועלה. ואם כך בעבירות חמורות מקדמת דנא, שבת-הקול אודות הצורך להחמיר עמו, כבר יצאה זה מכבר (הצורך להחמיר בעבירות הסחיטה כבר נקבע בפסיקה קודמת שכב' השופט רובינשטיין עצמו מזכיר אותה שם), לא כל שכן בעבירות שאינן נפוצות או ראשוניות.

נקודת האיזון בענישה והעונש הראוי

בית משפט של ערעור לא ימהר להתערב בגזר דינו של בית המשפט היושב בדין. הוא לא יחליף את שיקול דעתו של בית המשפט דמטה בשיקול דעתו. כך מקובל עלינו. אולם כאשר ישנה סטייה מהותית מהמידה הסבירה או כאשר ישנה התעלמות ממרכיב משמעותי, תתערב ערכאת הערעור.

ראה האמור בע"פ 635/88 מדינת ישראל נ' אדרי ואח' פד"י מד(4), 227 בעמ' 243 וכן ב-ר"ע 439/85 מדינת ישראל נ' רו, פד"י לט (3) בעמ' 227-225.

לאחר ששקלתי את מכלול השיקולים בענייניו של המערער, הגעתי למסקנה, כי בית המשפט קמא, סטה מהותית מהמידה הסבירה, בנסיבות הכוללות הנוגעות אליו. כפי שהזכרתי, התעלם בית המשפט ממרכיבים ראויים, מהם חשובים, ולא לקחם בחשבון ולפחות במשקל המהותי המתאים. על בסיס אלה, ענישת המאסר בפועל, מחמירה עם המערער, יתר על המידה הראויה, באופן המצדיק התערבות.

על פי יסודותיו ותכליתו, עונש מאסר בפועל שלא מאחורי סורג ובריה, כי אם לנשיאה בעבודות שירות, הוא, אמנם, מאסר לנשיאה בפועל אך הוא מוטל, כאשר הנסיבות מצדיקות את אופן נשיאתו שלא בכליאה ממש.

על עונש זה ונסיבות השימוש בו כתבה ד"ר ר' קנאי במאמרה "הנחיות לקביעת גזר הדין בפסיקת בית המשפט העליון", משפטים כ"ד, עמ' 135-136 (תשנ"ד), את

זאת:

"דומני שההלכה המסתמנת היא, כי דרך זו מיועדת למקרים שבהם נדרש מאסר בפועל, אך יש נסיבות אישיות המצדיקות הימנעות מכליאת הנאשם. כלומר: מדובר במקרים שחומרת העבירה והצורך בהרתעה דורשים שייקבע עונש מאסר בפועל, אך בשל הנסיבות המיוחדות נקבע שהמאסר ירוצה בעבודות שירות. במיוחד מודגשת העובדה כי לעונש זה יש 'תיוג' של מאסר בפועל. תיוג זה חשוב לשם הרתעה וגם כדי להצביע על חומרת העבירה".

ולדברים יש על מה שישמכו. ראה את מה שנפסק בהקשר זה, ב-ע"פ 41/88 שמשוני נ' מדינת ישראל, פד"י מב(3) 730, בעמ' 731, ב-ע"פ 42/89 מדינת ישראל נ' ועקנין, פד"י מג(1) 511, בעמ' 514-515 ובע"פ 4434/91 מדינת ישראל נ' לוי, פד"י מו(1) 429, בעמ' 430-431 (דעת המיעוט של המשנה לנשיא אלון).

זהו העונש הראוי בענייננו. לו דעתי נשמעת, הייתי מקטין את רכיב המאסר בפועל שהשית בית המשפט קמא על המערער, ומעמידו על 6 חודשים, שהייתי מאפשר לו את נשיאתם בעבודות שירות.

כבר אמרתי את דעתי, כי אילו ניתן הדבר, הייתי מחמיר עוד יותר בעונש הקנס שהושת עליו. סבור אני כך, לא רק מחמת זה שממליץ אני בפני חבריי, להקל בעונש המאסר בפועל ובאופן הנשיאה בו. גם זה ממין העניין. לטעמי, הכבדת היד על עבריינים כאלה, שחטאו בהקשר לכספים ולשימוש בהם, לצורך התמודדות בבחירות, נחוצה יותר בענישתם ברכיב הכספי, מאשר בשליחתם לשאת בעונש מאסר מאחורי סורג ובריח, כפי שכבר אמרתי. ולא נעלם מעיני, כי מקור הכספים איננו בגניבה או בשליחת יד. אילו היו כאלה, נקודת המבט העונשית היתה שונה בתכלית. הכאה נמרצת של העבריינים האלה בכיסם, ראויה, היא כשלעצמה, כתגובה עונשית המשרתת, היטב, את תכלית הענישה, כולל בהשגת הגמול וההרתעה הנחוצים.

כל זה עתה. אם ירבו עבירות כאלה, יחול שינוי בהיבט העונשי, כדרך שנוהגים אנו בעבירות נפוצות.

ז' כספי, שופט

השופט ז' המר, סג"נ - אב"ד:

1. במחלוקת שנפלה בין חבריי, אני מצרף דעתי לזו של השופטת שיצר. תכלית התנהגותו של המערער היתה אמנם עקיפת המגבלות שבחוק המפלגות, אך

החומרה שבמעשיו נובעת מנסיונות ההסתרה והכיסוי, שבמהלכן ביצע עבירות חמורות בהרבה, לפי [חוק העונשין](#), כמפורט ברישא לחוות דעתה של השופטת שיצר.

המעשים הללו, שכוונו להסתיר ולכסות את פעולותיו החורגות על-פי [חוק המפלגות](#), מבטאים נורמות עברייניות. יש לשים עליהם את הדגש, לא פחות, ואולי אף יותר, מאשר על הפעולות בניגוד ל[חוק המפלגות](#).

2. אשר למעשיו על-פי [חוק המפלגות](#), היינו: קבלת הסכומים והוצאת הסכומים מעל המותר – קשה לקרוא להם "חריגה". גם אם אפשר היה להתייחס בהבנה מסויימת לטענה, שגובתה בחוות דעת מקצועית, כי הסכומים המירביים שנקבעו ב[חוק המפלגות](#), לא היו ריאליים – המערער פרץ את כל הגבולות, פי 40 ויותר מהמותר, ואף פי כמה וכמה מהסכומים המתוקנים. המחוקק סבר, כך יש להניח, שהסכומים המתוקנים הינם מציאותיים ומתאימים, וגם ביקש להציב רף עליון לגיוס הכסף ולהוצאתו, גם כדי למנוע תלות ואסירות תודה בבעלי הון וגם כדי לאפשר התמודדות שוויונית של כל המועמדים. המערער כאמור, פרץ כל גבול, בהתעלמות בוטה מן החוק, כאילו החוק לא קיים כלל.

ז' המר, שופט - סג"נ

אב"ד

לפיכך הוחלט, ברוב דעות, כאמור בחוות דעתה של השופטת י' שיצר, להעמיד את עונש המאסר בפועל על 7 חודשים, במקום 9 חודשים. יתר רכיבי גזר הדין ישארו על כנם.

ז' המר 54678313-70569/06

ניתן היום, ט' בתמוז תשס"ז (25 ביוני 2007) במעמד הצדדים.

י' שיצר, שופטת

ז' כספי, שופט

ז' המר, שופט - סג"נ

אב"ד

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה